

EL CATALÀ A L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA

UNA APROXIMACIÓ CRÍTICA A LA NORMATIVA I A LA JURISPRUDÈNCIA
SOBRE EL RÈGIM LINGÜÍSTIC DEL PODER JUDICIAL

UNIVERSITAT^{DE}
BARCELONA

Pol Turu i Gracia

Màster en Estudis Jurídics Especialitzats

Curs 2024-2025

Dr. Enoch Albertí i Rovira

Barcelona, juny del 2025

RESUM

La presència del català a l'administració de justícia, segons les dades oficials, és mínima, i el seu coneixement no és un requisit per a exercir funcions jurisdiccionals o al servei de l'administració de justícia a Catalunya. La finalitat d'aquest treball és estudiar la normativa interna i internacional sobre el règim lingüístic del poder judicial i detectar les limitacions de la normativa estatal a l'hora de garantir la presència i el coneixement de la llengua catalana a l'administració de justícia. L'estudi es basa en l'anàlisi del marc normatiu en matèria lingüística sobre el poder judicial, principalment a través de la normativa, la jurisprudència constitucional i la doctrina nacional i europea. A més, la investigació no queda circumscrita en l'estudi de les normes, sinó que també proposa els canvis legals necessaris per a garantir de manera efectiva els drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya. Finalment, es presenten les dades sobre la realitat lingüística als jutjats catalans, les quals evidencien la necessitat de prendre mesures urgents si es vol revertir aquesta situació.

Paraules clau: català, règim lingüístic, oficialitat, administració de justícia, capacitació lingüística, meritació lingüística.

ABSTRACT

The presence of the Catalan language in the justice system, according to official data, is at its lowest levels and it is not required to be a public servant in the judicial system in Catalonia. The purpose of this study is to research the internal and international regulations on the linguistic regime of the judiciary and to understand the limitations of state regulations when it comes to guaranteeing the presence and knowledge of the Catalan language in the justice system. The study is based on the analysis of the languages' regulatory framework relating to matters on the judiciary, mainly through positive regulation, constitutional jurisprudence and national and European doctrine. In addition, the review is not limited to the study of the rules; it also proposes the legal changes necessary to effectively guarantee the linguistic rights of the citizens of Catalonia. Finally, the linguistic reality of the Catalan courts is presented with data that shows the need to take urgent measures if this situation is to be reversed..

Key words: Catalan, linguistic regime, officiality, justice system, language requirement, merit based System.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ.....	1
CAPÍTOL 1: MARC NORMATIU.....	4
1. Bloc de la constitucionalitat.....	4
1.1 Règim lingüístic en general.....	4
1.2 Règim lingüístic del poder judicial.....	7
2. La Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.....	13
2.1 Regulació en matèria judicial.....	15
2.2 Valor jurídic i interpretatiu de la CELROM.....	16
3. Normativa sobre règim lingüístic del poder judicial.....	18
3.1 Normativa estatal.....	18
3.2 Legislació catalana.....	22
CAPÍTOL 2: L'ESTATUT D'OFICIALITAT D'UNA LLENGUA.....	25
1. Contingut de l'estatut d'oficialitat d'una llengua.....	25
2. Situacions de doble oficialitat.....	27
2.1 Principi de territorialitat.....	28
2.2 Principi d'igualtat i deure de coneixement.....	30
CAPÍTOL 3: PROBLEMES DE LA REGULACIÓ ESPANYOLA, CRÍTICA I PROPOSTA DE SOLUCIONS.....	33
1. Règim lingüístic de les actuacions judicials.....	33
2. Règim de capacitació lingüística del personal judicial i al servei de l'Administració de justícia.....	37
CAPÍTOL 4: ESTAT FÀCTIC DE LA QÜESTIÓ.....	41
1. Escrits de les parts i opció lingüística.....	42
1.1 Escrits de les parts.....	42
1.2 Tria de la llengua en què es vol rebre les notificacions.....	43
2. Resolucions judicials.....	46
3. Coneixement i ús del català per part dels professionals de l'advocacia.....	50
3.1 Usos lingüístics en l'àmbit professional.....	51
3.2 Llengua d'ús amb l'Administració de justícia.....	52
3.3 Llengua d'ús amb altres professionals de l'advocacia i amb els clients.....	54
CONCLUSIONS.....	55
FONTS.....	58

INTRODUCCIÓ

L'article 3 de la Constitució espanyola de 1978 (d'ara endavant, CE) defineix el castellà com a llengua oficial de l'Estat i estableix, per a tots els espanyols, el deure de conèixer-la i el dret a usar-la. A més, respecte de les llengües pròpies dels diferents territoris que conformen l'Estat, faculta els estatuts d'autonomia perquè en reconguin l'oficialitat en l'àmbit territorial de les respectives comunitats autònomes.

Transcorreguts més de quaranta-cinc anys des de l'aprovació de la Constitució, podem constatar que s'han anat desplegant les succintes previsions en matèria lingüística, però la falta de promoció de la diversitat lingüística per part de l'Estat i la jurisprudència constitucional restrictiva sobre la matèria han comportat alguns desajustos. De fet, malgrat que la Constitució articula un règim d'aparent igualtat formal entre les llengües oficials, la doctrina del Tribunal Constitucional ha negat, d'una banda, que l'estatut de les llengües oficials diferents del castellà sigui equiparable a l'estatut d'oficialitat de la llengua castellana, i, de l'altra, ha interpretat restrictivament la capacitat dels estatuts d'autonomia de regular l'abast de la cooficialitat i d'influir, en matèria lingüística, en les matèries de competència estatal.

L'àmbit de l'Administració de justícia ha esdevingut un dels sectors més impermeables a la normalització lingüística, i no ha estat reflex de l'avenç de la incorporació de les diferents llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes que s'ha anat produint en altres sectors. El darrer Informe d'indicadors lingüístics en l'àmbit judicial, del 2023, elaborat pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, revela una dada que acredita la poca permeabilitat del català a l'Administració de justícia: del total de sentències dictades a Catalunya (256.784), només un 6,8% han estat redactades en català (17.453 sentències). Aquest percentatge era d'un 20,62% l'any 2004, i a partir d'aleshores ha disminuït progressivament fins a situar-se en l'actualitat per sota del 7%. La reducció de les sentències emeses en català pels jutjats i tribunals de Catalunya i altres dades recollides al capítol quart d'aquest estudi justifiquen la necessitat d'estudiar la influència de la normativa i la jurisprudència constitucional en la presència real del català a l'Administració de justícia.

En vista d'aquest estat de la qüestió, la justificació del treball és la necessitat d'avaluar la normativa dels darrers quaranta anys i estudiar els aspectes a millorar per tal de garantir presència del català a la justícia i els drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya.

Hipòtesi i objectius

Aquest treball duu a terme un estudi doble: d'una banda, s'analitza de la normativa catalana, espanyola i internacional sobre llengües oficials, especialment sobre el català, en l'Administració de justícia, sens perjudici de remissions puntuals al règim lingüístic general. L'objectiu és estudiar la normativa interna i la seva evolució, la normativa internacional i la compatibilitat d'aquesta amb la regulació domèstica, així com posar de manifest les limitacions de la normativa estatal a l'hora de garantir els drets lingüístics de les parts en els procediments judicials i la presència del català a l'Administració de justícia. D'altra banda, a partir de l'anàlisi de les dades disponibles, es pretén mostrar la realitat fàctica de l'estat del català en el sistema judicial, amb l'objectiu de constatar si la normativa dels darrers quaranta anys i la jurisprudència que l'ha interpretat ha ajudat a impulsar el català o, per contra, no ha resultat suficient.

La hipòtesi de partida del treball és que la normativa estatal i la jurisprudència constitucional han estat un fre a la implantació efectiva del català en l'Administració de justícia. La finalitat del present estudi és, en primer lloc, confirmar o desmentir aquesta hipòtesi i, en cas de ser certa, proposar millores normatives que coadjuvin a augmentar la presència del català en el sistema judicial a Catalunya per tal de garantir els drets lingüístics dels ciutadans.

Metodologia i estructura

Com ja he assenyalat anteriorment, el present Treball Final de Màster consisteix en un estudi doble de les normes i la jurisprudència sobre la matèria objecte d'estudi, d'una banda, i sobre l'estat fàctic de la qüestió, de l'altra. La metodologia seguida en el conjunt del treball és l'anàlisi descriptiva. L'estudi es divideix en quatre grans capítols: el primer està dedicat a l'anàlisi de la normativa i la jurisprudència; el segon versa sobre la definició de l'estatut d'oficialitat de les llengües, amb especial referència a les situacions de doble oficialitat; el tercer està dedicat a constatar els principals problemes de la legislació espanyola en matèria judicial i a formular propostes de millora normativa; i el darrer inclou un estudi i presentació de les dades sobre usos lingüístics en l'àmbit judicial. A més dels quatre principals capítols, el treball inclou un capítol d'introducció, un altre de conclusions i l'obligat apartat de les fonts normatives, jurisprudencials i acadèmiques.

El primer dels capítols s'articula en tres epígrafs. El primer està dedicat a estudiar les normes que integren el bloc de la constitucionalitat, així com la doctrina del Tribunal

Constitucional que n'ha concretat el sentit de la seva interpretació. El segon versa sobre la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, que és el principal tractat internacional regulador d'aquestes llengües ratificat per Espanya, en especial sobre les disposicions en matèria judicial. I el tercer epígraf tracta la legislació interna sobre el règim lingüístic del poder judicial, tant espanyola -principalment la Llei 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (d'ara endavant, LOPJ)-, com catalana -Llei de normalització lingüística i Llei de política lingüística-. El segon capítol es conforma de dos epígrafs. El primer està dedicat a definir el contingut de l'estatut d'oficialitat d'una llengua a partir del consens doctrinal i de la jurisprudència constitucional, i el segon es centra en les situacions de doble oficialitat i els principis que regeixen aquest règim.

El tercer capítol s'articula també en dos epígrafs. En el primer s'estudien els problemes de la legislació espanyola respecte del règim lingüístic de les actuacions judicials, i es formula una proposta de lege ferenda de l'article 231 LOPJ. En el segon, s'aborda el règim de capacitació lingüística que la LOPJ estableix per al personal judicial i al servei de l'Administració de justícia i s'analitza la seva incompatibilitat amb la regulació estatutària catalana. També plantejo algunes idees sobre les modificacions que caldria incorporar a la LOPJ en aquesta matèria concreta. Finalment, el capítol quart, dedicat a l'anàlisi i presentació de les dades, es compon de tres epígrafs. El primer versa sobre l'idioma en què les parts formulen els seus escrits i sobre el dret a escollir l'idioma en què es vol rebre la documentació derivada del procediment. El segon aborda l'idioma de les resolucions judicials i realitza una comparació per anys i per demarcacions i partits judicials. I en darrer lloc, el tercer epígraf tracta les dades sobre el coneixement i l'ús del català per part dels professionals de l'advocacia, tant en les relacions amb l'Administració de justícia com amb els companys de professió o amb els seus clients. Per concloure, el treball conté un apartat amb les conclusions en què es dona resposta a les hipòtesis plantejades i es formulen altres constatacions derivades de l'elaboració del treball, i un darrer bloc amb les fonts bibliogràfiques, legals i jurisprudencials.

CAPÍTOL 1: MARC NORMATIU

1. Bloc de la constitucionalitat

1.1 Règim lingüístic en general

La regulació en matèria lingüística de la Constitució espanyola encaixa amb la tendència del constitucionalisme de finals del segle XX i principis del segle XXI a favor del reconeixement de la diversitat cultural i lingüística. La Constitució de 1978 efectua diverses referències a la realitat plurilingüe de l'Estat, però la regulació efectiva del model lingüístic, situada principalment a l'article 3, es caracteritza per ser succinta i amb caràcter de relativa incompletesa. La conseqüència d'aquest model ha comportat que la protecció de les diferents llengües presents a l'Estat espanyol s'hagi materialitzat en l'àmbit autonòmic (Institut d'Estudis de l'Autogovern, 2024).

L'article clau en matèria lingüística és el tercer de la Constitució de 1978. Així ho reconeix la sentència del Tribunal Constitucional (d'ara endavant, STC) 82/1986, considerada com el *leading case* en aquesta matèria, en afirmar que és la «base de la regulación del pluralismo lingüístico en cuanto a su incidencia en el plano de la oficialidad en el ordenamiento constitucional». L'article 3 CE defineix el castellà com a llengua oficial de l'Estat i estableix, per a tots els espanyols, el deure de conèixer-la i el dret a usar-la (3.1 CE). A més, disposa que la resta de llengües espanyoles seran també oficials a les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts (3.2 CE). Finalment, reconeix que la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció (3.3 CE).

La ubicació d'aquest precepte dins del títol preliminar del text constitucional no és involuntària, sinó clarament premeditada. Pizzorusso (1986) constata una triple dimensió de la llengua: és un instrument de comunicació, fins i tot amb efectes jurídics rellevants, d'on li ve l'oficialitat; un factor d'integració política i signe d'identitat, d'on li ve la condició de llengua pròpia, i també un element del patrimoni cultural, que la converteix en objecte de protecció. La constitució recull aquesta triple concepció de les llengües i dota d'especial protecció en ubicar-la en el títol preliminar.¹

---

¹ El títol preliminar de la Constitució s'inclou dins de l'àmbit material que ha de ser objecte de reforma agreujada per la via de l'article 168 CE. Per a reformar-lo, l'article 168 CE requereix l'aprovació de la reforma per a unes majories reforçades més la ratificació de la reforma en referèndum. A la pràctica, aquesta regulació ha impossibilitat qualsevol reforma constitucional agreujada, fet que és indicatiu de

L'article 3 CE efectua una succinta regulació del castellà i, en relació amb les altres llengües diferents de la castellana, disposa una regulació lingüística marcadament oberta, amb vocació d'incompletesa, amb l'objectiu de remetre als estatuts d'autonomia de cada comunitat autònoma la competència per a definir el règim lingüístic de l'oficialitat d'aquelles llengües que reconeguin com a oficials en el seu territori. Així doncs, la Constitució no ha volgut imposar un model únic a tots els territoris multilingües d'Espanya (STC 337/1994), sinó que ha remès la determinació de l'abast de la cooficialitat o la definició del concepte inherent a la cooficialitat als estatuts d'autonomia, configurant-se com una competència autonòmica (SSTC 82/1986, 123/1988, 56/1990 i 337/1994). Amb aquesta articulació constitucional, en principi correspon a la comunitat autònoma definir o modular l'abast per sectors, temporal o territorial de l'oficialitat, a partir de l'assumpció del títol competencial corresponent (STC 74/1989). I com és natural en el nostre model constitucional, la competència autonòmica en matèria lingüística, que és genèrica, serà exercida sens perjudici de la concurrència amb competències estatals específiques, sense que això impliqui eliminar la competència lingüística autonòmica encara que concorri amb una competència exclusiva de l'Estat (STC 123/1988 i 74/1989).

En matèria lingüística adquireix especial importància no només atendre a la Constitució, sinó al bloc de la constitucionalitat, entès com la suma de la norma fonamental i del conjunt de lleis que, dins del marc constitucional, s'hagin dictat per delimitar competències de l'Estat i de les comunitats autònomes o per regular o harmonitzar l'exercici de les competències autonòmiques (article 28 de la Llei 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional), tot i que la jurisprudència del TC hagi tendit a infravalorar els estatuts d'autonomia, sobretot a partir de la STC 31/2010.² La Constitució no defineix el concepte de llengua oficial ni en determina els efectes jurídics que es deriven de la declaració d'oficialitat. Tampoc cap estatut d'autonomia, fins el dia d'avui, ha articulat una definició, en el marc de les competències per a definir l'abast inherent al concepte de cooficialitat que la STC 56/1990

---

per què el legislador va voler situar el règim lingüístic en el títol preliminar. Per a una anàlisi més detallada de l'article 168 CE, vid. Pérez Royo, J. (2006). Artículo 168: La revisión de la Constitución. *A Comentarios a la Constitución Española. Tomo XII - Artículos 159 al final* (pp. 483-506) Editorial Edersa.

² La STC 82/1986 establia que «el art. 3.1 y 2 de la Constitución y los artículos correspondientes de los respectivos Estatutos de Autonomía son la base de la regulación del pluralismo lingüístico en cuanto a su incidencia en el plano de la oficialidad en el ordenamiento constitucional español». Semblava, doncs, que el TC considerava fonamental atendre a les previsions del bloc de la constitucionalitat (format principalment per la Constitució i els estatuts d'autonomia) com a línies mestres del model lingüístic. Tanmateix, a través de la STC 31/2010 l'alt tribunal practica una infravaloració de l'eficàcia normativa de l'Estatut d'autonomia de Catalunya que neutralitza les previsions lingüístiques de l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006.

els hi va reconèixer. Per tant, la doctrina i la jurisprudència han hagut de donar contingut a l'estatut d'oficialitat d'una llengua, extrem que abordaré en el capítol segon d'aquest estudi.

En qualsevol cas, quant a la regulació catalana, l'Estatut d'autonomia de 1979 (d'ara endavant, EAC 1979) establia una regulació lingüística de mínims. De fet, aquesta migrada regulació es limitava a establir les bases del model lingüístic a l'article 3, però traslladava el seu desenvolupament al legislador català, que va desplegar-lo a través de la Llei de normalització lingüística, primer, i de la Llei de política lingüística, posteriorment. L'article 3 EAC 1979 declarava el català com a llengua pròpia de Catalunya (art. 3.1)³ i establia que serà oficial en l'àmbit de la comunitat autònoma, «així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol» (art. 3.2). A més, establia que la Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes i prendrà mesures necessàries per a assegurar-ne el coneixement amb l'objectiu d'aconseguir una igualtat plena (art. 3.3).

L'Estatut del 2006 (d'ara endavant, EAC 2006 o EAC) va suposar un canvi de paradigma: enfront de la regulació de mínims de l'Estatut de 1979, la reforma estatutària va decidir incloure un ampli catàleg de drets lingüístics, així com una regulació substantiva en aquesta matèria. Els objectius que pretenia la nova regulació estatutària en matèria lingüística eren, d'una banda, consolidar el marc juridicolingüístic mitjançant l'elevació a rang estatutari de les previsions fins aleshores amb rang legal, i, de l'altra, reforçar la protecció de drets i deures lingüístics que no es trobaven prou garantits o que, directament, la legislació no preveia. Segons Pla (2006):

Aquesta nova ordenació estatutària representa un avenç pel règim lingüístic català. Ara bé, es tracta d'un avenç que es projecta, sobretot, en la dimensió més formal perquè la majoria dels drets que regula ja es troben garantits des de fa temps a la legislació autonòmica, principalment a la Llei 1/1998 de 7 de gener de política lingüística.⁴

---

³ El concepte de llengua pròpia no és un concepte jurídic inèdit: en l'Estatut interior de Catalunya de 1933 ja apareix positivitzat, i l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006 també en fa ús. Així i tot, aquest concepte ha generat moltes reflexions doctrinals sobre el seu caràcter: alguns defensen que es tracta d'un metaprincipi positivitzat del qual no se'n poden derivar conseqüències jurídiques, mentre d'altres afirmen que és una propietat de la llengua que genera drets, obligacions i conseqüències jurídiques. Per a un estudi complet sobre aquesta matèria, vid. Vernet, J. (2003). *Dret lingüístic*. Univ. Rovira i Virgili o Solé i Durany, J.R. (1996). El concepte de llengua pròpia en el dret i en la normalització de l'idioma a Catalunya. *Revista de llengua i dret*, 1996, (26), pp. 95-120. Segons Pla (2006), la noció de llengua pròpia no és simplement declarativa o retòrica, sinó que tenia per objectiu vehicular un feix d'efectes jurídics que es concretarien legislativament.

⁴ L'afirmació de la professora Pla Boix, al meu entendre, no es correspon amb la realitat. És cert que una part de la nova regulació estatutària en matèria lingüística-judicial s'exporta directament de la Llei de política lingüística, però respecte del règim de capacitació lingüística del personal judicial, establert als articles 33 i 102 EAC 2006, no es pot afirmar el mateix. La LPL no garantia la capacitació lingüística en llengua catalana de jutges i magistrats, sinó que només ho establia per al «personal al servei de l'Administració de justícia depenent de la Generalitat» (art. 13.5 LPL). Així doncs, l'EAC 2006 sí que constitueix un avenç en el règim lingüístic en matèria de justícia, almenys

La regulació estatutària general actual en matèria lingüística s'articula mitjançant dos articles. El primer, l'article 6 EAC, esdevé «l'article basilar sobre la qüestió lingüística» (Vernet, 2017): defineix el català com a llengua pròpia, d'ús normal i preferent⁵ de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics (art. 6.1), i com a llengua oficial de Catalunya (art. 6.2); estableix l'oficialitat secundària del castellà, com a llengua oficial a tot l'Estat espanyol (art. 6.2), i inclou l'oficialitat de l'occità a Catalunya i el seu caràcter de llengua pròpia a l'Aran (art. 6.6). El segon, l'article 32 EAC, reconeix la plena validesa i eficàcia dels actes jurídics fets en qualsevol de les llengües oficials, d'una banda, i anuncia el dret a no ser discriminat per raons lingüístiques, de l'altra. Així mateix, l'EAC inclou també previsions lingüístiques amb relació a àmbits sectorials concrets, un dels quals és les administracions públiques i, més concretament, l'Administració de justícia.

1.2 Règim lingüístic del poder judicial

La Constitució del 1978 configura Espanya com un estat compost o descentralitzat. A nivell polític, la necessària articulació entre unitat i diversitat constitueix «l'arrel de l'estat autonòmic» (STC 100/1984, FJ 3). En virtut del principi dispositiu que regeix l'organització territorial de l'Estat a escala autonòmica, totes les nacionalitats i regions de l'Estat s'han constituït en territoris que gaudeixen d'autonomia per a la gestió dels seus respectius interessos (art. 137 CE). Enfront de l'autonomia política de les comunitats autònomes, el poder judicial es regeix pel principi d'unitat jurisdiccional com a base de l'organització i funcionament dels tribunals (art. 117.3 CE). Però malgrat que aquest poder de l'Estat estigui configurat al marge del règim de descentralització territorial del poder polític, hi ha previsions constitucionals que palesen punts de connexió amb l'estat autonòmic (Institut d'Estudis de l'Autogovern, 2024).

---

en el pla formal, ja que en la realitat el desplegament de les previsions contingudes a l'Estatut no s'han acabat de materialitzar.

⁵ L'incís «i preferent» fou declarat inconstitucional i nul per la STC 31/2010, FJ 14, per vulnerar la igualtat que ha de regir entre ambdues llengües oficials. Així ho argumenta el TC:

A diferencia de la noción de «normalidad», el concepto de «preferencia», por su propio tenor, trasciende la mera descripción de una realidad lingüística e implica la primacía de una lengua sobre otra en el territorio de la Comunidad Autónoma, imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso prioritario de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del equilibrio inexcusable entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado.

La regulació substantiva del poder judicial s'insereix en el Títol VI de la Constitució (articles 117 a 127), que és completada, per mandat constitucional, per la Llei Orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial (LOPJ). A més del principi d'unitat jurisdiccional (art. 117.5 CE), la Constitució estableix la competència exclusiva de l'Estat en matèria d'Administració de justícia (art. 149.1.5 CE) i en legislació processal, sens perjudici de les especialitats derivades del dret propi de la comunitat autònoma (art. 149.1.6 CE). Respecte del primer títol competencial, a finals del segle XX el TC va determinar l'abast del concepte Administració de justícia arran de la impugnació de diversos preceptes de la LOPJ. En la STC 56/1990, l'alt tribunal analitza dues tesis: una defensava la competència exclusiva de l'Estat en tot allò relacionat amb la justícia (posicionament pro estatalista)⁶, mentre que l'altre era favorable a la competència de les comunitats autònomes sobre certes matèries vinculades amb l'Administració de justícia (posicionament pro autonomista)⁷.

En vista d'aquesta disputa, la STC 56/1990 fixa per primer cop l'àmbit del concepte «Administració de justícia» a través d'una doble perspectiva. D'una banda, el TC exposa que, en un sentit estricte, la matèria Administració de justícia inclou la funció jurisdiccional («jutjar i fer executar allò jutjat», segons l'article 117.3 CE) i el govern del poder judicial (la regulació del Consell General del Poder Judicial). És a dir, el TC equipara el concepte estricte al nucli dur de l'Administració de justícia, sobre el que l'Estat té competència exclusiva. D'altra banda, l'alt tribunal ofereix una definició del concepte ampli d'Administració de justícia, que identifica amb el concepte «administració de l'Administració de justícia», i que inclou els mitjans personals i materials necessaris que donen suport a i estan al servei de l'Administració de justícia en sentit estricte, sobre els quals les comunitats autònomes podrien tenir certes competències. En paraules del TC:

Frente a ese núcleo esencial de lo que debe entenderse por Administración de Justicia, existen un conjunto de medios personales y materiales que, ciertamente, no se integran en ese núcleo, sino que se colocan, como dice expresamente el art. 122.1, al referirse al

---

⁶ Aquest és el posicionament adoptat per l'Advocacia de l'Estat en la STC 56/1990: «La finalidad del art. 149.1 de la Constitución es la de deslindar, mediante una ordenación de «materias», las competencias entre el Estado y las Comunidades Autónomas, no a través de una ordenación de «funciones», según pretenden las demandas de inconstitucionalidad. En el art. 149.1.5, la Constitución determina, en primer lugar, que la Administración de Justicia es una «materia» (y que, por consiguiente, le corresponde al Estado la totalidad y plenitud de funciones legislativas, ejecutivas y jurisdiccionales sobre la misma).»

⁷ Aquest és el posicionament que mantenen el Parlament i el Govern de la Generalitat de Catalunya, la Junta de Galícia i el Govern basc en la STC 56/1990, i que és adoptat, amb alguns matisos, pel TC. Les parts actores del recurs d'inconstitucionalitat defensen l'existència d'un àmbit material denominat «administració de l'administració de justícia». De fet, l'advocat de l'Estat reconeix que «la distinció entre administració de justícia i administració de l'administració de justícia és teòricament possible, tot i que allò que cal apreciar és si se li ha de reconèixer rellevància per a interpretar l'art. 149.1.5 [CE].» (STC 56/1990, Antecedent 10.b)

personal, «al servicio de la Administración de Justicia», esto es, no estrictamente integrados en ella. (STC 56/1990, FJ 6).

Aquesta distinció entre els conceptes estricte i ampli de la matèria Administració de justícia reconeguda pel TC va suposar l'admissió constitucional de l'assumpció de competències per part de les comunitats autònomes sobre «l'administració de l'Administració de justícia», entesa com «tot allò relacionat amb els mitjans personals i materials que serveixen d'ajuda o auxili per a l'exercici de la funció jurisdiccional» (Institut d'Estudis de l'Autogovern, 2024).

Un dels àmbits en què es pot produir la intervenció autonòmica en la matèria Administració de justícia és en la regulació de l'oficialitat de la llengua reconeguda com a tal en un estatut d'autonomia. En aquesta matèria, el TC s'ha mostrat ambivalent: en un principi semblava que les competències en matèria lingüística havien d'incidir en títols competencials exclusius de l'Estat, però posteriorment ha interpretat molt restrictivament aquesta possibilitat d'incidència. En aquest sentit, la STC 74/1989 reconeixia que:

En una situación de cooficialidad lingüística, como la derivada del art. 3 de la Constitución, y el art. 3 del EAC [de 1979], el ejercicio de la competencia autonómica de normalización lingüística tiene por fuerza que incidir en materias también acotadas por otros títulos competenciales reservados al Estado.

Tanmateix, només un any després, la STC 56/1990, FJ 40, citant la STC 82/1986, limitava aquesta capacitat d'incidència:

En cuanto la Constitución reserva como competencias exclusivas del Estado la administración de Justicia (art. 149.1.5) y la legislación procesal (art. 149.1.6), debe ser el Estado el que regule el uso de las lenguas dentro de la Administración de Justicia, sin perjuicio de que las Comunidades Autónomas puedan «regular el alcance inherente al concepto de cooficialidad, tal y como viene establecido por el art. 3.2 de la Constitución y en los artículos correspondientes de los Estatutos de Autonomía»

És a dir, segons el TC, els poders públics autonòmics poden regular l'abast inherent al concepte de cooficialitat, però l'Estat és competent per regular l'ús de les llengües en l'Administració de justícia donades les reserves competencials de l'art. 149.1, apartats 5 i 6 de la Constitució. En conseqüència, la suposada capacitat d'incidir per força del títol competencial autonòmic de normalització lingüística en els títols competencials de l'Estat (STC 74/1989) ha quedat en paper mullat, de manera que l'abast de les comunitats autònomes per a establir un règim lingüístic per a l'Administració de justícia és força limitat.

Amb la STC 56/1990 i, especialment, amb la STC 31/2010, en l'actualitat la regulació de la doble oficialitat i de la normalització lingüística depèn fonamentalment de la titularitat i exercici de la competència substantiva en Administració de justícia i legislació processal,

que corresponen a l'Estat (art. 149.1.5 i 6), i no de la competència lingüística de la Generalitat que, a la pràctica, té un paper subordinat respecte de la legislació i les decisions de l'Estat.

Quant a la regulació estatutària en matèria de règim lingüístic en l'Administració de justícia, l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979 contenia una regulació molt escassa: preveia la facultat de la Generalitat d'instar a l'Estat a convocar concursos i oposicions per a places de magistrats, jutges, secretaris judicials i tot altre personal al servei de l'Administració de justícia (art. 22) i que aquests concursos fossin regulats d'acord amb la LOPJ i essent un mèrit preferent d'especialització en dret català. Però en cap cas preveia res sobre el règim de meritació o capacitació lingüística de jutges i magistrats.⁸ La Llei de normalització lingüística i, posteriorment, la Llei de política lingüística van aprofundir en la regulació del règim lingüístic sobre l'Administració de justícia a Catalunya, extrem que tractaré més endavant.

De manera coherent amb la voluntat de la reforma de l'Estatut, que no era l'altra que aprofundir en l'autogovern de Catalunya en tres eixos -el caràcter plurinacional, plurilingüístic i pluricultural de l'Estat-, el nou estatut del 2006 dedica el capítol tercer del títol primer als drets i deures lingüístics. En aquest capítol, el legislador estatuent va considerar pertinent incloure un article, el 33, sobre els drets lingüístics davant les administracions públiques i les institucions estatals.

L'article 33 EAC garanteix, en primer lloc, el dret d'opció lingüística, com el dret de totes les persones a utilitzar la llengua oficial que elegeixin en les seves relacions amb qualsevol administració o organització (art. 33.1). Així mateix, preveu el dret a no patir discriminacions (indefensió o dilacions indegudes) per qüestions lingüístiques (art. 33.2). Respecte del personal al servei de l'Administració de l'Estat a Catalunya, en general, l'Estatut imposa l'acreditació d'un nivell de coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials (art. 33.4). I concretament per a jutges, magistrats, fiscals, notaris, registradors de la propietat i

---

⁸ La norma que sí que preveia un règim sobre capacitació lingüística era l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1932, que exigia el coneixement del català per a cobrir determinades places judicials i també exigia el requisit de l'aptitud lingüística de fiscals i registradors destinats a Catalunya (article 11). Es pot afirmar, doncs, que la regulació estatutària aprovada durant la II República espanyola era més garantista i respectuosa amb els drets lingüístics dels ciutadans que l'aprovada a partir de la Constitució de 1978. Tanmateix, cal precisar que aquesta previsió de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1932 va quedar en una mera declaració formal a conseqüència de la falta d'aplicació pràctica fruit del convuls moment històric. Per a un major aprofundiment sobre la regulació de la qüestió lingüística des d'una perspectiva històrica, *vid.* Pla, A. M. (2005). L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català. *Revista de Llengua i Dret*, núm. 43, 2005, p. 195-211.

mercantils, encarregats del Registre Civil i personal al servei de l'Administració de justícia l'Estatut estableix un sistema de capacitació lingüística en requerir l'acreditació del coneixement adequat i suficient de coneixement d'ambdues llengües oficials «en la forma que estableixin les lleis» (art. 33.3).

Per la seva banda, l'article 102 EAC s'insereix en el capítol tercer del títol tercer, relatiu a les competències de la Generalitat sobre l'Administració de justícia, i el seu règim concreta la regulació genèrica sobre drets i deures de l'article 33 amb relació a jutges, magistrats i fiscals, d'una banda, i personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia, de l'altra. Respecte dels primers, l'Estatut desplega el règim de capacitació lingüística ja previst a l'article 33.3. Concretament, l'article 102.1 determina que:

Els magistrats, els jutges i els fiscals que ocupin una plaça a Catalunya han d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català per a fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i amb l'abast que determini la llei.

A més, afegeix que per a obtenir una plaça a Catalunya en els concursos de trasllats s'ha de valorar de manera «específica i singular» la llengua pròpia (art. 102.3). Respecte del personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia, l'Estatut estipula que s'ha d'acreditar un «coneixement adequat i suficient» de català i de castellà que els facin aptes per a complir les funcions pròpies del seu càrrec o lloc de treball. Com he anat apuntant, no és difícil de constatar que ambdós articles responen a la voluntat explícita del legislador estatuent d'assegurar un règim de capacitació lingüística del personal judicial que presta serveis a Catalunya (Pla, 2017), malgrat ser conscient del xoc entre títols competencials que es produeix en relació amb l'Administració de justícia.⁹

Els articles 33 i 102 foren objecte d'impugnació en el recurs que dona lloc a la STC 31/2010 sota el pretext que l'Estatut imposa una regulació lingüística per a òrgans i matèries de competència estatal. En els FJ 21 i 51 de la citada sentència, l'alt tribunal resol aquestes impugnacions sense observar vici d'inconstitucionalitat, però sí que en formula una

---

⁹ Prova d'això, entre d'altres, és la modificació que pateix l'article 102.3 EAC durant la seva tramitació parlamentària. En la seva primera versió (aleshores era l'article 97.3) estava formulat en els següents termes: «En tot cas el coneixement suficient de la llengua i el dret tenen la consideració de requisit per a l'obtenció de plaça en els corresponents concursos de trasllat.» Aquesta redacció fou objecte del Dictamen del Consell Consultiu num. 269, el qual afirmava que, malgrat que la Generalitat ostenta la competència sobre la regulació de la cooficialitat, «a l'Estat, respecte als membres del Poder Judicial, li correspon establir el sistema a fi que es compleixi el principi de la cooficialitat», i declarava aquest precepte com a inconstitucional. És a dir, el legislador estatuent català era perfectament conscient del xoc entre títols competencials, però va decidir apostar per un redactat que, emparant-se en la regulació del règim lingüístic de la cooficialitat, possibilités l'ampliació de competències respecte al poder judicial.

interpretació conforme a la Constitució.¹⁰ El TC nega l'eficàcia jurídica dels articles 33 i 102 EAC emprant la tècnica de la remissió normativa a la legislació de l'Estat, en concret la LOPJ. És a dir, el TC entén que les previsions «en la forma que estableixin les lleis» o «amb l'abast que determini la llei» dels articles 33 i 102 EAC no es refereixen a les lleis catalanes sobre règim lingüístic, sinó només a lleis estatals en virtut de les reserves dels articles 122.1, 124.3 y 149.1.5, 8 i 18 CE.

Respecte de l'article 33.3 i 4 EAC, el TC entén que l'Estatut pretén assegurar l'efectivitat del dret d'opció lingüística i del dret a no ser discriminat per raons vinculades a la llengua en àmbits competencials privatis de l'Estat. Per tant, determina que aquesta regulació és competència exclusiva del legislador estatal. En aquests termes s'expressa el TC en el FJ 21 de la STC 31/2010:

Como quiera que en el caso del apartado 3 [del artículo 33] se trata de una exigencia para cuya articulación el Estatuto se remite a «la forma establecida en las leyes», y siendo obvio que éstas sólo pueden ser leyes estatales en virtud de las reservas establecidas en los arts. 122.1, 124.3 y 149.1.5, 8 y 18 CE, se colige sin dificultad que estos apartados del art. 33 EAC son apenas un trasunto del apartado que les precede, esto es, mera formalización de una consecuencia inherente a la declaración de cooficialidad contenida en el art. 6.2 EAC: el derecho de opción lingüística (art. 33.1 EAC) [...] que, para su ejercicio ante las instituciones públicas cuya disciplina corresponde al Estado, requiere la intervención, inexcusable y excluyente, del legislador estatal. En particular, y por lo que hace a Jueces y Magistrados, del legislador orgánico del Poder Judicial.

Assentat aquest extrem, el TC repeteix la mateixa tesi per a resoldre la impugnació de l'article 102.1 EAC: entén el tribunal que aquest article es limita a especificar per a magistrats, jutges i fiscals la conseqüència inherent a la declaració de cooficialitat de l'article 6.2 EAC, i reitera que «la concreció i l'efectivitat corresponen inexcusablement a la legislació de l'Estat». Respecte de la impugnació de l'article 102.4 EAC, el TC repeteix la ja citada tesi de la conseqüència inherent a la declaració de cooficialitat, aplicada en aquest cas al personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia, però reconeix que l'article es projecta sobre un àmbit material (l'administració de l'Administració de justícia, en els termes establerts a la STC 82/1986) en què poden existir determinades competències autonòmiques, de tal manera que el pertinent judici de constitucionalitat s'haurà de referir al desenvolupament normatiu de les previsions estatutàries per part del poder públic competent, estatal o autonòmic.

---

¹⁰ Cal apuntar que el TC no declara inconstitucionals els articles 33 i 102, però malgrat interpretar-ne el contingut no els inclou en la part dispositiva de la sentència. És a dir, valida la constitucionalitat d'aquests preceptes i en els mateixos FJ 21 i 51 realitza una interpretació conforme a la Constitució, tot i que en la part dispositiva no els recull com a objecte d'interpretació conforme.

En definitiva, la conclusió que s'extreu de la STC 31/2010, FJ 21 i 51, és la següent. La competència autonòmica sobre l'abast de l'estatut de cooficialitat es projecta només en la previsió d'un règim de capacitació lingüística del personal judicial amb la finalitat d'assegurar el dret d'opció lingüística de l'article 33.1 EAC, règim que correspon positivitzar en la llei de forma exclusiva i excloent a l'Estat. Segons el TC la competència autonòmica només comprèn la previsió d'un règim, mentre que la concreció legislativa d'aquest règim es configura com una competència estatal.¹¹

Malgrat aquesta interpretació restrictiva de la capacitat dels estatuts d'autonomia d'influir en la resta de normativa, del pronunciament del TC se'n deriva una variable important. Allò que el TC rebutja és que l'Estatut sigui la norma amb competència per a regular el règim d'exigència de capacitació lingüística per a personal judicial i al servei de l'Administració de justícia, però no rebutja que aquest règim pugui ser establert per la LOPJ, és a dir, que la legislació orgànica sobre poder judicial reguli l'exigència de capacitació lingüística en les dues llengües oficials respecte de jutges, magistrats, fiscals, notaris, registradors i personal al servei de l'Administració de justícia.

2. La Carta europea de les llengües regionals o minoritàries

La Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (d'ara endavant, CELROM o la Carta) és un tractat internacional multilateral adoptat en el marc del Consell d'Europa que té per objectiu principal protegir les llengües qualificades de regionals o minoritàries. El Projecte de la Carta sorgeix de la conferència «Cap a una carta europea de les llengües» celebrada l'any 1984 a Estrasburg, però no va entrar en vigor fins a l'any 1998, quan va assolir la ratificació d'almenys cinc estats, d'acord amb l'article 19 del mateix text. L'Estat espanyol va signar la carta l'any 1992, però no va ratificar-la fins al 2001, any en què va entrar en vigor a Espanya.

La CELROM és l'únic tractat internacional vinculant per a la protecció de les llengües minoritàries, de manera que el podem considerar com l'instrument de política lingüística més important a escala global i, sens dubte, en l'àmbit europeu. S'estructura,

---

¹¹ El legislador estatal ha previst un règim concret respecte del coneixement de la llengua per part de personal judicial i no judicial, però ho ha fet obviant la regulació estatutària. La Llei Orgànica del Poder Judicial s'ha encarregat d'articular un model de règim lingüístic pels procediments i per la provisió de llocs de treball que prioritza el castellà i situa les llengües oficials diferents del castellà jurídicament i fàcticament en una posició d'inferioritat. La regulació de la legislació estatal és objecte d'estudi en l'epígraf 3.1 d'aquest capítol.

fonamentalment en cinc parts: la primera està dedicada a les disposicions generals; la segona, molt breu, configura un catàleg d'objectius i principis; la tercera part regula mesures a favor de les llengües regionals o minoritàries a la vida pública i en uns determinats àmbits (entre els quals, la justícia); la quarta part articula el règim d'aplicació de la carta i inclou l'obligació dels estats de presentar informes periòdics sobre les mesures adoptades per donar compliment a la Carta, i la cinquena és relativa a règim de signatura, ratificació i entrada en vigor. L'estructura de la Carta és rellevant perquè respon al principi de lliure disposició dels estats en relació amb les obligacions que decideixen contreure. La part segona constitueix un estatut jurídic obligatori per a tota llengua regional o minoritària, mentre que la part tercera està formada per prescripcions optatives que atorguen als estats un marge de disponibilitat en relació amb la seva aplicabilitat, en funció de l'elecció dels preceptes que aquests decideixin ratificar.

Del contingut de la Carta, a més de l'article dedicat 9, relatiu a la justícia, convé destacar l'article 1, que defineix les llengües regionals o minoritàries com aquelles parlades tradicionalment en un territori d'un estat pels ciutadans nacionals que constitueixen un grup numèricament inferior al de la resta de la població de l'Estat i diferents de la llengua o llengües oficials de l'Estat, excloent els dialectes de la llengua o llengües oficials de l'Estat i les llengües dels immigrants. Atenint-nos a aquesta definició, el català s'ajusta perfectament a la definició de llengua regional o minoritària a la Carta. Així mateix, als efectes de la Carta cal entendre «territori en què es parla una llengua regional o minoritària» com l'àrea geogràfica en la qual aquesta llengua és el vehicle d'expressió d'un nombre de persones que justifica l'adopció de les mesures de protecció de la Carta. En aquest cas, Catalunya, així com el País Valencià o les Illes Balears, s'adeqüen a la definició de territori on es parla una llengua regional o minoritària. Finalment, però, convé destacar que en cap moment la Carta determina quines són les llengües concretes que s'inclouen en el concepte «regionals o minoritàries», sinó que delega aquesta facultat als estats que ratifiquin el tractat.

Com he apuntat, Espanya va ratificar la CELROM l'any 2001 i es va adherir a seixanta-nou paràgrafs. La declaració espanyola de l'instrument de ratificació inclou una distinció de règim jurídic aplicat a les diferents llengües regionals i minoritàries: diferencia les llengües reconegudes com a oficials en els estatuts d'autonomia de les comunitats autònomes del País Basc, Catalunya, Illes Balears, Galícia, Valenciana i Navarra d'aquelles altres llengües que els estatuts d'autonomia puguin protegir i emparar allà on tradicionalment es parlen. Les primeres, respecte de les quals s'absté d'anomenar explícitament, però que en l'actualitat són el català, l'euskera i el gallec, gaudeixen d'un règim de protecció superior perquè la declaració espanyola aplica expressament algunes de les disposicions de la part tercera de

la Carta. Les segones, en canvi, només se'ls hi aplica la part segona de la Carta, de menor protecció i d'obligada aplicació a totes les llengües regionals o minoritàries, d'acord amb l'article 2.1 CELROM.

2.1 Regulació en matèria judicial

La matèria judicial es troba regulada a l'article 9 de la Carta i s'integra en les previsions de la part tercera, aquelles que els estats tenen lliure disponibilitat per decidir quedar-hi vinculats. La declaració espanyola de l'instrument de ratificació de la CELROM s'adhereix a les previsions contingudes en el paràgraf 1, apartats a.i, a.ii, a.iii, a.iv, b.i, b.ii, b.iii, c.i, c.ii, c.iii i d; al paràgraf 2, apartat a, i al paràgraf 3. A continuació repassem quin és el contingut d'aquestes obligacions internacionals.

El paràgraf primer conté diverses previsions fonamentalment idèntiques en relació amb els procediments penals (lletra a), civils (lletra b) i contenciosos administratius (lletra c), i com que gairebé totes són d'aplicació als tres ordres jurisdiccionals, és convenient tractar-les de manera conjunta. En primer lloc, la Carta preveu que els estats assegurin que els òrgans jurisdiccionals condueixin el procediment judicial en les llengües regionals o minoritàries, a sol·licitud d'una de les parts (article 9.1.a.i, b.i i c.i). Aquesta previsió constitueix un dels incompliments més flagrants de la Carta per part de la legislació espanyola: l'article 231.1 i 2 LOPJ contravé la disposició convencional i obvia l'obligació dels poders públics de donar compliment als tractats internacionals. Tornaré sobre l'obligació de compliment dels tractats internacionals en el següent apartat.

En segon lloc, la Carta estableix l'obligació de garantir a l'acusat (en els procediments penals) o la part que hagi de comparèixer personalment davant del tribunal (en els processos civils i contenciosos administratius) el dret a expressar-se en la seva llengua regional o minoritària, sense incórrer en despeses addicionals (article 9.1.a.ii, b.ii i c.ii.), previsió que ha estat favorablement resolta en la legislació espanyola, tot i que l'aplicació a la pràctica no sempre es garanteix¹². En tercer lloc, la Carta disposa que els estats han d'assegurar que els escrits de les parts, així com els documents o les proves orals o escrites, poden presentar-se en llengües regionals o minoritàries i no es consideren desestimables pel simple fet d'estar redactades en aquestes llengües (article 9.1.a.iii, b.iii i

---

¹² Així ho evidencia l'Informe del Comitè d'Experts de la CELROM de l'any 2024. Respecte del grau de compliment de les previsions contingudes als articles 9.1.a.ii, b.ii i c.ii, la resposta de l'informe és «formally fulfilled» amb indicació de «deterioration» respecte el darrer informe.

c.iii.). La nostra legislació interna ha donat compliment satisfactori a aquesta previsió. I només en relació amb els procediments penals, s'estableix l'obligació de redactar els documents del procediment judicial en les llengües regionals o minoritàries a sol·licitud d'una de les parts i sense despeses addicionals pels interessats (article 9.1.d).

El paràgraf 2, apartat a, obliga les parts a no rebutjar la validesa dels documents jurídics elaborats dins de l'àmbit de l'Estat només pel fet d'estar redactats en una llengua regional o minoritària. L'article 231.4 LOPJ incorpora aquesta previsió en l'ordenament jurídic intern. I finalment, el paràgraf 3 de l'article 9 CELROM preveu el compromís de les parts de fer accessibles, en les llengües regionals o minoritàries, els textos legislatius més importants i aquells que es refereixin concretament als parlants d'aquestes llengües. En aquest punt, l'Informe del Consell d'experts de la CELROM del 2024 adverteix que el compliment és parcial, i amb tendència a la baixa des del darrer informe.

2.2 Valor jurídic i interpretatiu de la CELROM

La importància de la Carta i el seu tractament en aquest estudi deriva, en primer lloc, de la posició dels tractats internacionals en l'ordenament jurídic i en el sistema de fonts del dret. La ratificació d'un tractat internacional suposa l'assumpció, per part de l'estat ratificant, de les obligacions derivades d'aquest. D'acord amb López Guerra et al. (2018), es pot discernir una doble dimensió dels tractats: des d'una dimensió internacional, l'Estat part es compromet a complir el que s'ha pactat amb la resta de subjectes de dret internacional; i des d'una dimensió interna, la ratificació d'un conveni internacional comporta l'acceptació dels efectes interns derivats del tractat, tant pels poders públics com pels ciutadans. La dimensió interna implica que els poders públics queden vinculats pels efectes derivats de la ratificació del tractat i han de donar compliment a les disposicions convencionals. Malauradament, en relació amb l'Administració de justícia, Espanya no ha donat compliment íntegre a les obligacions derivades de la ratificació de la Carta, i aquest incompliment s'ha vist convalidat pel TC, que ha relativitzat la dimensió interna dels tractats i ha permès que la normativa espanyola incompleixi la CELROM (ITC 166/2005).

La Carta també és un instrument important pel valor interpretatiu dels tractats internacionals en relació amb els drets fonamentals. En aquest sentit, l'article 10.2 CE introdueix una regla de particular interès: estableix que «les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconeix s'interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats i els acords internacionals sobre les mateixes

matèries ratificats per Espanya». D'acord amb aquest article, sembla que els tractats internacionals ratificats per Espanya tenen un rol important a l'hora d'interpretar els drets fonamentals i les llibertats públiques. Cal advertir que l'article 10.2 CE es refereix als drets que la constitució reconeix, de manera que, si bé el precepte constitucional no esdevé un mecanisme vàlid per a incorporar nous drets al catàleg constitucional, sí que pot suposar incloure alguns aspectes no explicitats dels drets reconeguts en la Constitució (Sainz Arnaiz, 2008).

El dret d'ús és la primera i més elemental conseqüència de la declaració d'oficialitat d'una llengua, i el TC ha determinat que el dret d'ús forma part del contingut bàsic de l'estatut d'oficialitat i que és «un dret fonamentat en la Constitució i en l'Estatut respectiu» (STC 82/1986, FJ 3). Aquest reconeixement com a dret no és fútil, ja que tant en relació amb el castellà, reconegut constitucionalment el seu ús a l'article 3.1 CE, com respecte de les llengües pròpies de les comunitats autònomes, la regulació de les quals es remet als estatuts d'autonomia (article 3.2 CE), hi ha prou arguments per defensar que el dret d'ús, vinculat al dret a no patir discriminació per raó de llengua (article 14 CE), pot ser objecte del recurs interpretatiu que la Constitució introdueix a l'article 10.2 CE. És a dir, el dret d'ús d'una llengua oficial s'ha d'interpretar d'acord amb el bloc de la constitucionalitat i els tractats internacionals, en especial la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.

A més, la lectura que ha efectuat el TC sobre l'article 10.2 CE ha estat poc formalista, ja que en diverses sentències l'alt tribunal ha fet ús de normes jurídicament no vinculants per la configuració de drets constitucionals (SSTC 15/1982, FJ 6 i 7, 160/1987, FJ 6 i 161/1987, FJ 5, relatives al dret d'objecció de consciència). Així doncs, tot i que en la majoria dels casos el TC recorre a normes de *hard law*, com la Declaració Universal de Drets Humans, al Conveni Europeu de Drets Humans i a altres tractats ratificats per Espanya, existeix jurisprudència que avala l'ús d'instruments de *soft law*, com podrien ser les Recomanacions del Consell de Ministres del Consell d'Europa.¹³

Convé també abordar la qüestió sobre el significat que adopta la dicció «s'interpretaran de conformitat» usat per l'article 10.2 CE. Saiz Arnaiz (2009) entén, en primer lloc, que aquesta clàusula interpretativa no es troba a disposició de l'interpret, sinó que està obligat a interpretar les disposicions constitucionals d'acord amb els tractats internacionals ratificats

---

¹³ Aquestes recomanacions són especialment interessants perquè, en relació amb la CELROM, avaluen l'adequació de la normativa interna dels estats a la Carta, i expliciten el sentit del seu contingut. A més, les Recomanacions del Consell de Ministres del Consell d'Europa adopten majoritàriament les decisions dels Informes del Comitè d'Experts de la Carta, de manera que les recomanacions que ofereixen estan basades en criteris tècnics i no polítics.

per Espanya. En segon lloc, el terme interpretació s'ha d'entendre en el sentit d'integració, és a dir, de concretar el contingut de la Constitució, de tal manera que l'activitat de l'interpret és creativa (de significat i de contingut) i no simplement explicativa. Finalment, el punt vertaderament important a plantejar-se és quin significat adopta la conformitat. Pel professor Saiz Arnaiz, aquesta pot ser entesa en un doble sentit: com una mera compatibilitat, en el sentit que seria constitucional la interpretació dels drets que fos compatible, per no contradictori, amb els tractats internacionals; o com una conformitat *stricto sensu*, en el sentit que la conformitat només es compleix amb la plena identitat.

El Tribunal Constitucional s'ha pronunciat en els dos sentits per evitar quedar vinculat a un dels dos conceptes d'interpretació conforme i tenir la capacitat, segons el cas, d'optar per un major o menor grau d'identificació (en la STC 113/1995 opta per la mera compatibilitat, mentre que en la STC 236/2007 adopta una conformitat *stricto sensu*). Pel fet d'estar tractant amb drets que troben fonament en el text constitucional, em decanto per la posició de la conformitat en sentit estricte: al capdavant, un estat és sobirà per ratificar un conveni internacional, a més del dret de què disposa per a efectuar-hi reserves, en la majoria dels casos. Per tant, si un estat decideix quedar vinculat per un tractat, està mostrant la seva plena voluntat d'integrar-se en les previsions convencionals. Entendre la conformitat des de la perspectiva de la mera compatibilitat suposa un incentiu per a l'incompliment de les previsions dels tractats, com ha succeït en el cas de les llengües oficials diferents del castellà i l'Administració de justícia.

3. Normativa sobre règim lingüístic del poder judicial

Un cop analitzat el bloc de la constitucionalitat i la regulació internacional sobre llengua i l'Administració de justícia, centraré ara l'estudi en la legislació i resta de normativa interna. Tractaré, en primer lloc, la normativa estatal (essencialment la Llei orgànica del poder judicial com a principal norma reguladora de la justícia) i, en segon lloc, la legislació catalana en matèria lingüística (fonamentalment la Llei de normalització lingüística i la Llei de política lingüística).

3.1 Normativa estatal

L'article 122.1 CE estableix que la llei orgànica del poder judicial definirà l'estatut jurídic dels jutges i magistrats de carrera i del personal al servei de l'Administració de justícia. En vista

d'aquesta previsió constitucional i amb l'objectiu de donar-hi compliment, l'any 1985 el legislador espanyol va aprovar la Llei Orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial. Aquesta llei constitueix l'instrument legislatiu fonamental en matèria de dret judicial, i malgrat tenir un abast regulador molt ampli, en aquest estudi ens centrarem en la succinta regulació lingüística que conté.

En el primer epígraf d'aquest capítol he destacat algunes col·lisions que es produeixen en l'àmbit de l'Administració de justícia entre l'Estatut d'autonomia de Catalunya i la LOPJ. Recordem que la STC 31/2010 va determinar que la competència autonòmica sobre l'abast de l'estatut de cooficialitat es projecta en la mera previsió d'un règim concret amb la finalitat d'assegurar el dret d'opció lingüística de l'article 33.1 EAC, règim que correspon positivitzar en l'ordenament de forma exclusiva i exclouent a l'Estat. Així doncs, l'estatut d'autonomia, que és la llei orgànica que complementa la Constitució en matèria de distribució de competències i l'instrument idoni per declarar l'oficialitat d'una llengua en el seu territori, només pot preveure un règim sobre l'abast de l'estatut de la cooficialitat, mentre que la LOPJ, en virtut de la reserva de l'article 149.1.5 CE, és la norma adequada per a concretar el règim lingüístic en aquesta matèria.

Aquesta interpretació constitucional de l'any 2010 entra en contradicció amb allò que el TC havia establert a la STC 74/1989, en què reconeixia que l'exercici de la competència autonòmica de normalització havia d'incidir en matèries delimitades per altres títols competencials de l'Estat. L'any 2010, però, el TC desvirtua la posició de l'EAC i li nega qualsevol capacitat d'influència en la normativa estatal, de manera que les previsions estatutàries només esdevindran eficaces si el legislador estatal decideix incorporar-les a la LOPJ.

En qualsevol cas, el règim de la llengua en la LOPJ versa sobre dos aspectes concrets: el primer, la llengua en els procediments judicials, i el segon, el règim de capacitació lingüística del personal judicial i al servei de l'Administració de justícia. Respecte al primer, l'article fonamental és el 231, que preveu que en totes les actuacions judicials els jutges, magistrats, fiscals, lletrats de l'Administració de justícia i altres funcionaris de l'oficina judicial utilitzaran el castellà (art. 231.1), tot i que també podran usar la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, si cap de les parts s'hi oposa al·legant el seu desconeixement que li pugui generar indefensió (art. 231.2). Aquesta previsió constitueix un clar incompliment de l'article 9 de la CELROM, encara que el legislador estatal no hagi procedit a modificar-lo. Analitzaré amb més profunditat aquest assumpte en el capítol tercer.

L'apartat 3 de l'article 231 LOPJ faculta les parts, els seus representants, testimonis i pèrits a emprar la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma en els òrgans judicials radicats en el territori d'aquesta, tant en manifestacions escrites com orals. Aquesta previsió s'adequa als apartats a.iii, b.iii i c.iii de l'article 9.1 CELROM. I l'apartat 4 reconeix la validesa i eficàcia dels documents i actuacions duts a terme en un idioma oficial d'una comunitat autònoma i prescriu la seva traducció d'ofici quan hagin de desplegar efectes fora del territori autonòmic, prescripció que s'ajusta als apartats a.ii, b.ii i c.ii de l'article 9.1 CELROM, tal com he apuntat en l'epígraf anterior.

El segon aspecte sobre el qual es pronuncia la LOPJ és el règim de capacitació lingüística del personal judicial i al servei de l'Administració de justícia. La LOPJ no estableix, en termes generals, el coneixement del català ni com a requisit ni com a mèrit en l'accés general a la carrera judicial o en l'obtenció d'una plaça a Catalunya o a les altres comunitats autònomes en què el català és llengua oficial. En el cas dels jutges i magistrats, la LOPJ només estableix un sistema de meritació lingüística amb criteris poc exigents en determinades situacions, com l'obtenció d'una plaça vacant en les comissions de serveis, la provisió temporal o la tria de la presidència dels tribunals superiors de justícia (articles 216 bis 3 apartat 2.d, 311.1, 341, 429 i 431.1 i 2 LOPJ). L'element en comú d'aquest conjunt de disposicions és que no incideixen, o no ho fan prou, en la qüestió lingüística com a element rellevant a prendre en consideració per a proveir llocs de treball, sinó que s'entén com un mèrit afegit a la resta dels previstos legalment.¹⁴

En el cas dels lletrats de l'Administració de justícia (LAJ), els articles 315, 439 bis, 450.4, 464.3, 466.1, 521.3.b, 521.4.3 i 530 LOPJ tampoc estableixen, amb caràcter general, el requisit del coneixement de la llengua pròpia d'una comunitat autònoma per a ocupar les places en el seu àmbit territorial. Tanmateix, l'article 521.3.b, relatiu als llocs de feina singularitzats dels LAJ i dels altres cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia, especifica que el coneixement de les llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes serà un «element determinant de la naturalesa del lloc de treball» quan la seva

---

¹⁴ En el cas del Ministeri fiscal, la seva regulació bàsica es troba en la Llei 50/1981, de 30 de desembre, per la qual s'aprova l'Estatut orgànic del Ministeri fiscal. L'article 36 determina que l'acreditació del coneixement de les llengües pròpies oficials serà un mèrit determinant en la provisió de places a les fiscalies amb seu a aquestes comunitats autònomes. El Reglament del Ministeri fiscal, aprovat per Reial decret 305/2022, de 3 de maig, especifica que, en la provisió de vacants en comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia, el coneixement d'aquesta llengua es considerarà com a mèrit determinant i suposarà l'adjudicació de la plaça, llevat del cas que dos o més aspirants acreditin el coneixement de l'idioma, situació que es resoldrà per ordre d'antiguitat en l'escalfó (article 70.a). Es pot observar que, malgrat que la regulació del Ministeri fiscal tampoc compleix amb les previsions estatutàries catalanes, estableix un sistema de meritació lingüística més garantista que el de la LOPJ.

exigència derivi de les funcions concretes assignades a aquest lloc de treball. I l'article 530, relatiu a altres cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia diferent dels LAJ, puntualitza que per als llocs de treball la naturalesa dels quals ho requereixi pot considerar-se un «requisit exigible» el coneixement de la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, sempre que ho estableixi la relació de llocs de treball. Llevat d'aquests dos casos, la regla general és el sistema de meritació lingüística.

En el mateix sentit que la LOPJ, el Reglament orgànic del cos de secretaris judicials, aprovat pel Reial decret 1608/2005, de 30 de desembre, no preveu el coneixement de les llengües oficials pròpies com un mèrit per l'assignació de places, sinó tan sols com un mèrit en la provisió de llocs de treball mitjançant concurs (article 109.1.b i 3) i en els casos de substitucions (article 136.2.m). Respecte d'altres cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia diferent dels LAJ, el Reglament d'ingrés, provisió de llocs de treball i promoció professional del personal funcionari al servei de l'Administració de justícia, aprovat pel Reial decret 1451/2005, de 7 de desembre, tampoc preveu el coneixement de les llengües oficials pròpies com un mèrit per l'assignació de places, sinó com un mèrit en la provisió de llocs de treball mitjançant concurs (articles 44.4 i 48.1.b) i en els casos de promoció interna (article 37.1.e). Aquesta norma només preveu el coneixement de les llengües oficials pròpies com un requisit exigible en els concursos per cobrir llocs de treball singularitzats a les comunitats autònomes, d'acord amb l'article 521.3.b LOPJ.

Una conclusió a constatar és que la normativa estatal manté diferències profundes amb la normativa estatutària catalana. Mentre que la LOPJ i la resta de normativa estatal no exigeixen el coneixement del català ni el valora com a mèrit en l'obtenció d'una plaça a Catalunya, i només estableix un sistema de meritació per a determinades situacions (com les comissions de serveis o la provisió temporal), l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006 regula un sistema de capacitació lingüística segons el qual el personal judicial i al servei de l'Administració de justícia ha d'acreditar el coneixement de les llengües oficials per a exercir funcions públiques en un territori amb doble oficialitat, com és Catalunya (articles 33 i 102 EAC)¹⁵. La col·lisió entre aquestes dues normatives és objecte d'anàlisi en el capítol tercer.

---

¹⁵ Per a un estudi del sistema de capacitació lingüística que l'EAC 2006 fixa en els articles 33 i 102 vid l'epígraf 1.2 d'aquest capítol.

3.2 *Legislació catalana*

Com he exposat, l'Estatut del 1979 establia una regulació lingüística de mínims: declarava el català i el castellà llengües oficials a Catalunya, amb el matís de llengua pròpia pel català, i manava a la Generalitat que assegurés el coneixement d'ambdós idiomes amb l'objectiu d'aconseguir una igualtat plena. En relació amb l'Administració de justícia, els articles 22 i 23 preveïen la facultat de la Generalitat d'instar a l'Estat a convocar concursos i oposicions per a places del personal judicial i del personal al servei de l'Administració de justícia, i que en aquests concursos fos un mèrit preferent l'especialització en dret català, però no s'hi incloïa cap referència a la llengua.

Davant d'aquest escenari legislatiu, l'abril del 1983 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística (d'ara endavant, LNL). Aquesta norma va esdevenir el primer intent de forjar consensos en matèria de llengua i, de fet, ho va aconseguir: el ple la va aprovar per unanimitat, amb una sola abstenció.¹⁶ L'objectiu de la llei, indicat al preàmbul, era doble: d'una banda, buscava «el restabliment del català en el lloc que li correspon com a llengua pròpia de Catalunya» i, de l'altra, la llei es proposava «superar l'actual desigualtat lingüística impulsant la normalització de l'ús de la llengua catalana a tot el territori de Catalunya».

L'article 9 LNL garantia el dret d'opció lingüística dels ciutadans envers l'Administració de justícia, sense que fos exigible cap mena de traducció (art. 9.1) i declarava la plena validesa i eficàcia dels documents presentats en català davant d'òrgans judicials situats a Catalunya i les actuacions fetes en català (art. 9.2). La disposició addicional, per la seva banda, exigia a la Generalitat la normalització i l'ús del català en l'Administració de justícia. En relació amb la llengua de la documentació presentada davant d'òrgans judicials i la validesa dels actes fets en català sense necessitat de traducció, podem concloure que la Llei de normalització lingüística va suposar un avenç. Tanmateix, respecte de la capacitació lingüística o un eventual règim de meritació lingüística del personal judicial i del personal al servei de l'Administració de justícia, la llei va mantenir una inconcreció destacable.

---

¹⁶ En vista dels resultats de la votació parlamentària que va aprovar la norma, és innegable el gran consens que va generar llei. Malgrat això, Jou (2012) parla d'una unanimitat fictícia, ja que alguns dels partits que hi van donar suport van desaparèixer del Parlament a les següents eleccions (UCD), foren substituïts per Alianza Popular, partit obertament contrari a aquesta llei o perquè van permetre que el president del govern espanyol del seu mateix partit la impugnés al TC (PSC). Tot i que en el fons de la seva argumentació hi ha una part de veritat, no existeix cap estudi científic que demostrï l'existència d'una relació directa entre la desaparició d'UCD del Parlament o l'eventual substitució per AP i el suport parlamentari a aquesta llei.

L'any 1998 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (d'ara endavant, LPL), norma que tenia per finalitat millorar les previsions de la Llei de normalització lingüística de 1983 en dos sentits: d'una banda, generalitzar el coneixement complet i l'ús normal de la llengua catalana, i, de l'altra, arribar a la plena igualtat pel que fa als drets i els deures lingüístics. Precisament per aquesta voluntat d'anar més enllà de la LNL, l'aprovació en seu parlamentària no va generar tant consens com la seva predecessora.¹⁷

En matèria d'Administració de justícia, la LPL, en vigor actualment, preveu com a principi rector que la Generalitat ha de garantir la capacitació i l'habilitació lingüístiques del personal al servei de les administracions (article 5). L'article 13, apartats 1 i 2, recollint allò que ja estava previst a l'article 9 LNL, prescriu el dret a rebre en qualsevol de les dues llengües oficials les testimoniances i sentències i els actes resolutoris, sense retards per raó de llengua (art. 13.3). Però el punt realment important que afegeix la LPL es troba a l'article 13.5: segons aquesta disposició, en la provisió de les places del personal al servei de l'Administració de justícia depenent de la Generalitat, s'ha d'exigir un nivell de coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials, tant en l'expressió oral com escrita, que faci el candidat apte per a desenvolupar les funcions pròpies del seu lloc de treball, d'acord amb la normativa específica corresponent. Aquest règim de capacitació lingüística establert per la LPL és un avenç respecte de la legislació anterior, però només es garanteix pel personal al servei de l'Administració de justícia depenent de la Generalitat, i en tot cas es vincula a allò que determini la normativa específica corresponent. En virtut de la interpretació feta pel TC sobre la distinció entre personal judicial i personal al servei de l'Administració de justícia, fonamentada en la diferenciació que efectua l'article 122 CE, l'exigència de coneixement del català de l'article 13.5 LPL no inclou els jutges, magistrats i fiscals.

Aquesta contenció normativa de la LPL en matèria judicial fou corregida per l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006, que va fer un pas endavant important en el règim de capacitació lingüística del personal judicial, tal com he estudiat en el primer epígraf d'aquest capítol. Actualment, la Llei de política lingüística en matèria d'Administració de justícia ha

---

¹⁷ Si la LNL va aprovar-se per unanimitat, amb només una abstenció, la LPL no va generar tant consens. Els resultats de la votació parlamentària foren de 102 vots a favor (CiU, PSC, Iniciativa per Catalunya i part del grup mixt), 25 vots en contra (ERC i PP) i 1 abstenció (un diputat del grup mixt). Malgrat no aconseguir la unanimitat, és innegable que la llei es va aprovar amb una majoria àmplia. De fet, un fet simbòlic, però no per això menor, fou la seva tramitació com a proposició de llei -i no com a projecte de llei- precisament per posar de manifest que responia a una iniciativa compartida entre un ampli espectre de l'hemicicle, que excedia dels grups que donaven suport al Govern (Pla, 2021).

quedat, a la pràctica, superada per la inclusió en l'Estatut del 2006 d'un seguit de previsions sobre el règim lingüístic davant de les administracions públiques i, particularment, davant l'Administració de justícia. L'elevació de rang legal a estatutari s'ha d'entendre com una manifestació política del paper que el legislador català va voler donar-li a la llengua, però aquest fet ha suposat que les previsions de la LPL siguin menys ambiciosos que les de l'Estatut.

CAPÍTOL 2: L'ESTATUT D'OFICIALITAT D'UNA LLENGUA

Les referències a la llengua en l'articulat de la Constitució són escasses. La norma fonamental no defineix el concepte de llengua oficial ni concreta els efectes jurídics que es deriven de la declaració d'oficialitat. Fins el dia d'avui, cap estatut d'autonomia tampoc ha articulat una definició precisa, en el marc de les competències per a definir l'abast inherent al concepte de cooficialitat que la STC 56/1990 els hi va reconèixer, tot i que l'EAC 2006 dedica força articles al règim lingüístic. En dret comparat, el significat d'oficialitat no està predeterminat conceptualment i adopta diferents significats i denominacions. En aquest estat de les coses, han estat la doctrina¹⁸ i la jurisprudència constitucional, especialment la STC 31/2010, les que s'han encarregat d'establir un marc de referència respecte del contingut bàsic de l'estatut d'oficialitat de les llengües. L'objectiu d'aquest capítol consisteix a definir el contingut de l'estatut d'oficialitat de les llengües, especialment centrat en l'ordenament jurídic espanyol, a partir de l'esmentada jurisprudència i les aportacions doctrinals.

1. Contingut de l'estatut d'oficialitat d'una llengua

La pregunta que ens hem de formular és què vol dir que una llengua sigui oficial? La resposta que genera més consens doctrinal és la següent: una llengua oficial és aquella reconeguda pels poders públics com a vehicle vàlid i eficaç de comunicació entre ells, entre ells i els ciutadans, en els dos sentits de la relació, i entre els mateixos ciutadans, de manera que no es podrà denegar la validesa dels actes realitzats en aquesta llengua ni tampoc se'ls podrà denegar cap efecte jurídic per aquest motiu. Així ho va apuntar el Dictamen núm. 35 del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya l'any 1982, tesi que fou rebuda i reproduïda pel Tribunal Constitucional en la sentència 82/1986. Entès així el concepte d'oficialitat, la doble oficialitat que es produeix en els territoris on els estatuts d'autonomia han reconegut una altra llengua oficial diferent del castellà suposa que ambdues llengües es poden usar indistintament en el tràfic jurídic, públic o privat, amb plena validesa i eficàcia sense que es puguin produir cap mena de discriminació per raó de la llengua que s'empra (Albertí et al., 2002).

---

¹⁸ L'obra de referència és Herrero de Minón et al. (1999). *Estudis jurídics sobre la Llei de política lingüística*. Institut d'Estudis d'Autogovern i Editorial Marcial Pons. Barcelona, que va recollir el consens de la doctrina fins aquell moment sobre l'estatut d'oficialitat d'una llengua.

Del caràcter d'oficialitat d'una llengua a Espanya se'n deriven tres elements essencials, que es configuren com tres drets dels ciutadans: el dret d'ús, el dret d'elecció i la prohibició de discriminació per raó de la llengua emprada. El dret d'ús és la primera i més elemental conseqüència de la declaració d'oficialitat d'una llengua, mentre que el principi de prohibició de discriminació i el dret d'elecció adquireixen un paper important, sobretot, en els règims de doble oficialitat lingüística. El dret d'ús consisteix en el poder d'usar una llengua per a realitzar vàlidament i amb plena eficàcia actes jurídics en el territori on aquesta llengua és oficial. El mateix TC ha determinat que el dret d'ús forma part del contingut bàsic de l'estatut d'oficialitat i que és «un dret fonamentat en la Constitució i en l'estatut respectiu» (STC 82/1986, FJ 3). Aquest dret manté una estreta vinculació amb un dels principis essencials de l'oficialitat, el principi de territorialitat, segons el qual la llengua oficial ho és en un determinat àmbit territorial que la mateixa norma determina. Tornaré sobre aquest principi tan rellevant de l'estatut d'oficialitat en el següent apartat.

En el marc d'un territori amb dues llengües oficials, la conseqüència necessària del dret d'ús és el dret d'elecció dels ciutadans d'emprar la llengua oficial en els actes jurídics amb el poder públic o amb els particulars. En el pla teòric, el dret d'elecció consistiria en la llibertat dels ciutadans d'escollir la llengua en què volen comunicar-se amb els poders públics (vessant actiu) i ser atesos en la llengua oficial escollida (vessant passiu). Tanmateix, la regulació espanyola en la matèria no compleix aquest principi. En la dimensió activa del dret d'elecció es compleix de manera general per a totes les actuacions jurídiques, tant pels actes de producció, atorgament i registre de documentació, com en els actes de comunicar-se amb els poders públics per iniciar un procediment o actuar dins d'aquest. Un exemple en matèria judicial el trobem a l'article 231.4 LOPJ, el qual reconeix la validesa i eficàcia dels documents i actuacions duts a terme en un idioma oficial d'una comunitat autònoma sense necessitat de traducció.

En la dimensió passiva, però, el dret d'elecció no es troba plenament garantit. Respecte dels actes de producció, atorgament i registre de documentació, en termes generals, aquest dret està reconegut. Però respecte dels actes de comunicació amb els poders públics en l'inici o tramitació d'un procediment, el dret a ser atès en la llengua escollida no està garantit en tots els àmbits. Concretament, en els procediments judicials, la regla general és l'ús del castellà (art. 231.1 LOPJ), sens perjudici que també se'ls faculta a usar la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma sempre que cap part s'hi oposi al·legant un desconeixement d'aquesta llengua que li pugui produir indefensió (art. 231.2 LOPJ). En conseqüència, la legislació espanyola en matèria judicial no garanteix per complet el dret d'elecció en el seu vessant passiu.

El tercer element essencial del caràcter d'oficialitat d'una llengua a Espanya és el principi de no-discriminació per raó de llengua. Malgrat que el TC hagi decidit excloure el dret d'ús de les llengües dels drets susceptibles d'empara constitucional (Interlocutòria de la secció primera del TC de 25 d'octubre de 1993), la llengua s'ha de considerar inclosa dins de l'àmbit de protecció del principi d'igualtat de l'article 14 CE, que prohibeix tota discriminació per condicions personals o socials. El principi de no discriminació garanteix, des de punt de vista subjectiu, la preservació d'un tracte igual o no discriminatori entre aquests subjectes, és a dir, el gaudi per igual entre els ciutadans dels drets lingüístics derivats de l'oficialitat (Vernet et al., 2003).¹⁹ Aquest principi actua amb relació als subjectes que fan servir una llengua oficial, de manera que la diferència objectiva de tracte entre dues llengües no és prou motiu per al·legar discriminació (de fet, podria estar justificada per a la protecció d'altres béns jurídicament protegits), sinó que requereix una efectiva lesió del dret subjectiu a la no discriminació del ciutadà. A més, cal interpretar el principi de no discriminació per raó de llengua dins del context de la normalització de les llengües històricament discriminades, donat que el TC ha validat la possibilitat que les comunitats autònomes amb llengua pròpia oficial puguin adoptar mesures de foment de la llengua pròpia, amb la finalitat de corregir situacions de desigualtat històrica amb el castellà (STC 337/1994, FJ 7).

2. Situacions de doble oficialitat

En els territoris de l'Estat espanyol amb més d'una llengua oficial, a més de l'estatut d'oficialitat de cadascuna de les llengües, les relacions entre aquestes es regeixen pels principis rectors de les situacions de doble oficialitat: els principis de territorialitat i d'igualtat. Convé diferenciar entre el contingut original que aquests principis tenen, al meu entendre, i el contingut desnaturalitzat fruit de la interpretació efectuada pel TC. En conseqüència, l'anàlisi dels principis de territorialitat i d'igualtat engloba l'estat actual d'aquests principis, interpretats pel TC, així com una crítica a la jurisprudència constitucional que els ha desnaturalitzat en alguns pronunciaments.

---

¹⁹ És important aquesta l'incís «derivats de l'oficialitat», ja que el pressupòsit per a l'aplicació del principi de no-discriminació és la declaració d'oficialitat d'una llengua. La STC 27/1996 nega l'aplicació d'aquest principi als usuaris de llengües que no tinguin el caràcter d'oficial, ja que l'exercici igual dels drets només es pot demanar quan aquests drets existeixen, i aquest fet es produeix amb la declaració d'oficialitat.

2.1 *Principi de territorialitat*

Tant pel castellà com per la resta de llengües oficials de les comunitats autònomes, l'article 3 CE prescriu el principi de territorialitat. En el cas del castellà, «és la llengua oficial de l'Estat» (article 3.1 CE), i la resta de llengües «seran també oficials en les respectives comunitats autònomes» (article 3.2 CE). Seguint la previsió constitucional, l'article 6.2 EAC determina que «el català és la llengua oficial de Catalunya», és a dir, en el territori de la comunitat autònoma. El TC, en els primers anys de democràcia, així ho va entendre i expressar en la STC 82/1986: l'estatut de la llengua té un abast territorial, i no institucional o personal. D'aquí se'n deriven dues conseqüències principals.

La primera: el català només és oficial dins del territori de la comunitat autònoma. Això no significa negar l'eficàcia extraterritorial dels actes vàlidament fets en català a Catalunya -aquesta seria una interpretació massa restrictiva que neutralitzaria el contingut de l'oficialitat-, sinó que els actes realitzats a Catalunya en català, vàlids i eficaços, en termes generals necessitaran traducció per generar efectes fora de Catalunya. Un bon exemple d'això és el ja mencionat article 231.4 LOPJ (el qual recull les previsions de l'article 9.1.a, b, ii i c, ii de la CELROM), que reconeix la validesa i eficàcia dels documents i actuacions duts a terme en un idioma oficial d'una comunitat autònoma i prescriu la seva traducció d'ofici quan hagin de desplegar efectes fora del territori autonòmic. El vertader significat del fet que el català només sigui oficial al territori de Catalunya, fruit de la declaració d'oficialitat efectuada per l'EAC, és que la llengua catalana no és el vehicle vàlid de comunicació en les relacions directes amb un poder públic situat fora de Catalunya, sens perjudici que la legislació estatal pugui establir una altra cosa.²⁰

La segona conseqüència del principi de territorialitat és que el català és el vehicle de comunicació amb tots els poders públics i institucions situats a Catalunya, i no només amb els poders públics de la comunitat autònoma. En conseqüència, administracions locals, autonòmica, perifèrica de l'Estat i resta d'institucions -com el poder judicial- queden vinculades per la declaració d'oficialitat efectuada per l'estatut, d'acord amb l'habilitació constitucional. De fet, si bé la doctrina constitucional (per totes, STC 87/1997) reconeix, d'una banda, que l'ens titular d'una competència substantiva posseeix la competència per

---

²⁰ Efectivament, cal entendre aquesta afirmació sens perjudici que els poders públics o institucions situades fora del territori de Catalunya prevegin expressament l'ús de la llengua catalana. En aquest sentit, l'exemple més recent ha estat el del Congrés dels Diputats que, a través d'una reforma del seu Reglament, ha permès les intervencions orals i la presentació d'escrits en qualsevol llengua que tingui caràcter oficial en alguna comunitat autònoma d'acord amb la Constitució i el corresponent estatut d'autonomia.

regular l'ús de la llengua en aquest àmbit material -inclosos no només els aspectes interns i organitzatius, sinó també les relacions de l'Administració amb els ciutadans-, la mateixa jurisprudència també recorda, d'altra banda, que les comunitats autònomes no resten totalment al marge d'aquesta regulació, donat el mandat constitucional i estatutari de què disposen per regular el règim d'oficialitat de les llengües que els seus estatuts d'autonomia reconguin (SSTC 82/1986, 123/1988, 56/1990). En paraules del TC, els estatuts d'autonomia són els instruments competents per a regular el contingut inherent al concepte de cooficialitat -les conseqüències genèriques que deriven del caràcter oficial d'una llengua-, i per tant aquest contingut ha de ser respectat prioritàriament pels ens competents en precisar els àmbits materials sobre els què posseeixen la titularitat, i a l'hora d'establir els mitjans concrets per donar compliment a les conseqüències derivades de l'oficialitat i a les exigències de la normalització.

Això no obstant, la STC 31/2010 suposa una ruptura amb aquesta doctrina. El TC, en un exercici infravaloració de l'eficàcia normativa dels estatuts d'autonomia, interpreta que la regulació de l'abast de la cooficialitat que duu a terme l'Estatut no pot condicionar la normativa estatal (Ridao, 2018), reguladora de l'administració perifèrica de l'Estat a Catalunya o del poder judicial. N'és un clar exemple el règim lingüístic aplicat a l'àmbit judicial: malgrat les previsions dels articles 33 i 102 EAC, que condicionen el model lingüístic estatutàriament previst «al que estableixin les lleis», el TC ha interpretat que aquesta remissió legislativa ve referida a lleis estatals perquè versa sobre un àmbit material exclusivament i excloentment de competència de l'Estat (art. 149.5 i 6 CE).

Així doncs, pel TC, l'Estatut d'autonomia, que és la norma constitucionalment reconeguda per a regular la competència sobre l'abast de la cooficialitat (STC 82/1986), no pot influir en el sentit de la normativa estatal pel que fa a les institucions situades a Catalunya. En conseqüència, malgrat que la STC 31/2010, FJ 21, reconeix que «de la declaración de cooficialidad se sigue [...] su condición de lengua oficial para todos los poderes públicos radicados en Cataluña, sean estatales, autonómicos o locales», a la pràctica el TC articula una substitució del principi de territorialitat pel d'institucionalitat, fet que mereix la nostra crítica perquè s'aparta de la dicció literal de l'article 3.2 CE i de la jurisprudència clàssica del mateix tribunal.

2.2 Principi d'igualtat i deure de coneixement

Del fet que tant català com castellà siguin llengües oficials a Catalunya se'n deriva el règim de la doble oficialitat. Abans de la STC 31/2010, podíem afirmar amb contundència que les dues llengües gaudien del mateix valor com a llengües oficials, ja que ni la Constitució ni els estatuts d'autonomia de 1979 i 2006 establien cap diferència en els efectes ni en les conseqüències derivades de la declaració d'oficialitat, llevat del deure de coneixement del castellà (art. 3.1 CE). A partir de sentència de l'Estatut, no podem declarar tan solemnement la igualtat entre les dues llengües²¹: malgrat que el TC insisteix en la igualtat radical entre català i castellà -motiu pel qual considera inconstitucional l'incís «i preferent» de l'article 6.2 EAC-, la doctrina que estableix sobre el deure de coneixement de les llengües oficials crea una asimetria entre els règims d'oficialitat del castellà i del català.

La doctrina catalana, abans de la STC 31/2010, es mostrava força unànime a relativitzar la possible diferència entre règims lingüístics derivada del deure de coneixement del castellà constitucionalment reconegut i de l'absència d'aquest deure respecte de les altres llengües oficials²². La STC 84/1986 havia declarat la no imposició constitucional del deure de coneixement per a les llengües distintes del castellà, fet que era interpretat per alguns en el sentit que el deure de coneixement de la llengua no seria inherent a la seva oficialitat. Però la doctrina catalana considerava que el deure de coneixement no aporta res al caràcter de llengua oficial i als efectes que es desprenen d'aquesta declaració (Albertí et al., 2002). En els mateixos termes, Vernet et al. (2003) consideren que el deure de coneixement del castellà reconegut constitucionalment s'explicita *ad abundantiam* perquè els efectes de la declaració d'oficialitat d'una llengua són els mateixos, tant pel castellà com per les altres llengües declarades oficials pels estatuts d'autonomia.

---

²¹ Així també ho considera Pons (2010), que afirma que «la igualtat de les llengües oficials predicada amb tanta contundència es trenca després quan la Sentència no reconeix la constitucionalitat del deure general de conèixer el català, formulat en l'article 6.2 EAC en termes equivalents per al castellà».

²² La doctrina catalana mantenia -i encara ho fa, interpretant críticament la STC 31/2010- que el deure de coneixement era intrínsec de l'estatut d'oficialitat: entre d'altres, Albertí et al. (2002), Vernet et al. (2003), Pons (2010) o Puig Salellas (1983). També part de la doctrina de la resta de l'Estat es mostrava favorable a aquesta tesi: per tots, Cobreros (1989) o Milian (2010). Tanmateix, hi ha qui manté que el deure de coneixement no forma part del contingut d'oficialitat de les llengües, sinó que és un plus d'afegit. En aquest sentit: López Basaguren (2007) o el mateix Milian (2003) abans de reconsiderar la seva opinió.

De fet, el deure de coneixement no és un deure en sentit estricte: ni s'estableix una exigibilitat coercitiva ni un règim sancionador. Realment es tracta d'una presumpció *iuris tantum* del seu coneixement (STC 82/1986, FJ 3), de caràcter general o independent de factors de residència o veïnatge (STC 31/2010, FJ 14), i que pot ser desvirtuada per prova en contra, consistent en el seu desconeixement efectiu. Així doncs, el no coneixement efectiu del castellà obligaria els poders públics a canviar de llengua per evitar que resultin vulnerats drets dels ciutadans que es trobin en una situació real de desconeixement de la llengua (STC 74/1987, FJ 3). Tenint en compte que el principal efecte del caràcter oficial d'una llengua és que aquesta pugui ser emprada entre ciutadans i poders públics amb plena validesa i eficàcia i en totes dues direccions, i que això necessita la presumpció del coneixement de la llengua, sembla que positivitzar el deure de coneixement en el text constitucional no aporta res de nou a l'estatut d'oficialitat.

Malgrat això, l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006 sí que va preveure per primer cop el deure de coneixement del català pels ciutadans de Catalunya (art. 6.2 EAC) en els mateixos termes que el deure de coneixement del castellà, i ho feu com a resposta a la voluntat política de garantir l'equiparació d'estatus entre ambdues llengües (Pla, 2006). Com he mencionat, a partir de la interpretació del TC a la sentència de l'Estatut sobre el deure de coneixement del castellà i del català, no podem declarar tan solemnement la igualtat entre les dues llengües perquè l'alt tribunal considera el deure de coneixement com un plus a l'estatut d'oficialitat, i no com un element intrínsec d'aquest. En aquest sentit, la STC 31/2010 dona una nova interpretació d'aquest deure:

El deure constitucional del coneixement del castellà [...] és un contrapunt a la facultat del poder públic d'usar-la com a mitjà de comunicació normal amb els ciutadans sense que aquests puguin exigir-li l'ús d'una altra [llengua] [...] per tal que els actes d'imperium que són objecte de comunicació despleguin regularment els seus efectes jurídics.

És a dir, l'alt tribunal entén el deure de coneixement del castellà com la plasmació de la facultat de l'administració d'usar el castellà com a llengua de comunicació normal amb el conjunt dels ciutadans espanyols, sense que aquests puguin exigir-li l'ús d'una altra llengua.

Quant al deure de coneixement del català, reconegut per l'article 6.2 EAC, la STC 31/2010 en neutralitza els efectes i deixa clar que aquest deure té un contingut diferent del deure constitucional de coneixement del castellà. El deure de coneixement del català no és un deure exigible amb caràcter general, que exerceixi de contrapunt a la (inexistent) facultat de la Generalitat de dirigir-se només en català a la seva ciutadania, sinó que es tracta d'un deure individualitzat i d'obligat compliment en uns determinats àmbits, com l'educació

(segons es desprèn de l'article 35.2 EAC) o les relacions de subjecció especial que vinculen a l'administració catalana amb els seus funcionaris, obligats a satisfer el dret d'opció lingüística reconegut a l'article 33.1 EAC.²³

Al capdavant, l'objectiu últim del deure de coneixement d'una llengua, segons es desprèn de la STC 31/2010, és que l'administració tingui el dret a dirigir-se als ciutadans en exclusiva en aquesta llengua. En el cas de l'administració catalana, en vista de la interpretació del TC sobre l'article 6.2 EAC, la Generalitat de Catalunya no té el dret a dirigir-se exclusivament als ciutadans en català perquè tampoc pot presumir el seu coneixement de manera general a tots els ciutadans. És a dir, els poders públics de Catalunya no poden pretendre la validesa de cap acte realitzat exclusivament en català enfront un ciutadà que reclami l'ús del castellà.

Considero imperatiu fer una crítica a la interpretació que ha efectuat el Tribunal Constitucional. Tal com he afirmat, la declaració d'oficialitat d'una llengua comporta *per se* un dret d'ús i, conseqüentment, una necessitat genèrica de coneixement, sense que sigui necessari establir unes regles d'imperativitat per a articular aquestes garanties. Tanmateix, en el cas que es decideixi establir específicament un deure de coneixement, com en el cas de la Constitució espanyola, predicar-lo exclusivament del castellà vulnera l'equitat que s'ha de preservar entre llengües oficials. En conseqüència, la STC 31/2010 expropia a l'estatut d'oficialitat d'una llengua un dels efectes inherents, com és la presumpció del seu coneixement, per tal de crear un deure de coneixement positivitzat que es configura com un plus a l'estatus d'oficialitat amb l'objectiu de «concedir una posició jurídica preeminent a la llengua castellana en perjudici de l'estatut d'oficialitat reconegut *ex Constitutione* a la resta de llengües» (Pla, 2006).

---

²³ Cal advertir de la incorrecta interpretació, al meu entendre, que realitza el TC en aquest sentit. En virtut del principi de territorialitat de l'estatut d'oficialitat de les llengües, reconegut en el FJ 21 de la STC 31/2010, tots els poders públics situats a Catalunya haurien de satisfer el dret d'opció lingüística reconegut per l'article 33.1 EAC. Sembla, però, que el TC neutralitza aquest principi i només veu l'obligació de satisfer el dret d'opció lingüística respecte de l'administració autonòmica, en contra d'allò que disposa l'article 3.2 CE i de la seva jurisprudència clàssica (per totes, STC 82/1986).

CAPÍTOL 3: PROBLEMES DE LA REGULACIÓ ESPANYOLA, CRÍTICA I PROPOSTA DE SOLUCIONS

Durant el llarg de l'estudi he anat fent referències als incompliments de la legislació espanyola amb la Carta de les llengües regionals i minoritàries, així com a la col·lisió entre la LOPJ i les previsions de l'EAC 2006 en matèria lingüística en l'àmbit de l'Administració de justícia. En aquest sentit, en relació amb el règim lingüístic, en termes generals es pot afirmar que la LOPJ conté dos grups de previsions: els aspectes ben resolts d'acord amb la normativa internacional i amb la resta de normativa interna i els aspectes problemàtics. Aquest segon grup de previsions versen principalment sobre dos àmbits: d'una banda, el règim lingüístic de les actuacions judicials i, de l'altra, la capacitat lingüística del personal judicial i del personal al servei de l'Administració de justícia per entendre la llengua catalana i usar-la amb normalitat. En aquest capítol abordaré els dos principals aspectes problemàtics i oferiré una proposta de solució normativa per donar compliment tant a la normativa internacional com a la normativa interna aplicable.

1. Règim lingüístic de les actuacions judicials

Respecte de la llengua en els procediments judicials, l'article 231 LOPJ estableix:

1. En todas las actuaciones judiciales, los Jueces, Magistrados, Fiscales, Secretarios y demás funcionarios de Juzgados y Tribunales usarán el castellano, lengua oficial del Estado.
2. Los Jueces, Magistrados, Fiscales, Secretarios y demás funcionarios de Juzgados y Tribunales podrán usar también la lengua oficial propia de la Comunidad Autónoma, si ninguna de las partes se opusiere, alegando desconocimiento de ella que pudiese producir indefensión.
3. Las partes, sus representantes y quienes les dirijan, así como los testigos y peritos, podrán utilizar la lengua que sea también oficial en la Comunidad Autónoma en cuyo territorio tengan lugar las actuaciones judiciales, tanto en manifestaciones orales como escritas

És a dir, per al personal judicial, fiscal i al servei de l'Administració de justícia, la regla general en els procediments judicials és l'ús del castellà, sens perjudici que també puguin emprar la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, sempre que cap de les parts s'hi oposi al·legant un desconeixement d'aquesta llengua que li pugui produir indefensió. Això suposa, a la pràctica, una predisposició a usar el castellà com a regla general («usarán el castellano»), i situa en inferioritat la possibilitat d'usar el català («podrán usar también la lengua oficial propia de la Comunidad Autónoma», seguit del condicionant relatiu a la indefensió). Com he apuntat ja en el primer capítol, aquesta regulació és contrària a l'article

9.1, apartats a.i, b.i i c.i, CELROM, que estableix l'obligació dels estats a assegurar que, en els procediments penals, civils i contenciosos administratius, els òrgans jurisdiccionals condueixin el procediment en les llengües regionals o minoritàries a sol·licitud d'una de les parts. Aquest incompliment ha estat reconegut per tots els informes del Comitè d'Experts de la Carta i totes les Recomanacions del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, des dels primers, l'any 2005, fins als darrers, el 2024.

Malgrat això, en una operació de desnaturalització de la Carta, el TC ha rebutjat apreciar contradicció entre els articles 231.1 LOPJ i 9.1, apartats a.i, b.i, c.i, CELROM. La interlocutòria del Tribunal Constitucional 166/2005, FJ 4, ho justifica de la següent manera:

Todos los compromisos asumidos en virtud del art. 9.1 [CELROM] se materializan previa ponderación de la salvaguarda de «la buena administración de la justicia», entre cuyos componentes ha de figurar insoslayablemente la prohibición de indefensión de otras partes.

Aquesta ponderació, segons el TC, es materialitza en les previsions de l'article 231 apartat 2 (ús de les llengües pròpies de les CA si cap de les parts s'oposa al·legant indefensió), apartat 3 (dret de les parts, representants, testimonis i pèrits a usar aquesta llengua) i apartat 5 (intervenció d'un intèrpret) de la LOPJ, amb l'objectiu d'evitar una «eventual indefensió de terceros o para garantizar que el desconocimiento de ese idioma por los titulares o miembros de los órganos judiciales no suponga merma de la efectividad de los derechos de los ciudadanos» (ITC 166/2005, FJ 5).

En qualsevol cas, malgrat aquesta interpretació de l'alt tribunal, tots els informes del Comitè d'Experts de la Carta i totes les Recomanacions del Comitè de Ministres del Consell d'Europa han requerit la modificació de l'article 231.1 LOPJ per tal d'acomodar-lo a la Carta. El primer informe del Comitè d'Experts, que data del 2005, ja avisava que la legislació espanyola no garantia que els procediments a Catalunya es duguessin a terme invariablement en català quan un parlant així ho sol·licités.²⁴ A més, també advertia de l'obstacle per al compliment de les obligacions de la Carta que suposa el limitat percentatge de personal al servei de l'Administració de justícia que parli català. En aquest sentit, l'informe qüestionava obertament el sistema de rotació tradicional de jutges, que dificulta

---

²⁴ «Las presentes disposiciones no parecen garantizar que los procedimientos en Cataluña se lleven a cabo invariablemente en catalán cuando un hablante así lo solicite» (Paràgraf 231 de l'Informe del Comitè d'Experts de la Carta de 2005).

l'aprenentatge del català, i també urgia a examinar l'estructura de carrera i formació establerta pel poder judicial.²⁵

Vint-i-cinc anys després del primer informe, les Recomanacions del Comitè d'Experts de la Carta del 2024 determinen que no s'ha donat compliment a les previsions de l'article 9.1, apartats a.i, b.i, c.i, perquè no s'ha pres cap acció en polítiques, legislació i pràctiques per implementar el compromís adquirit per Espanya. En paraules del Comitè d'Experts: «existing legislation does not guarantee that courts may conduct proceedings (criminal, civil or concerning administrative matters) in Catalan at the request of one of the parties». En conseqüència, el Comitè recomana adoptar accions immediates per assegurar que aquest extrem es garanteixi, i proposa que el Consell de Ministres del Consell d'Europa efectui la següent recomanació:

Ensure that legislation guarantees that courts conduct criminal, civil and administrative proceedings in Aranese, Basque, Catalan (called Valencian in the Valencian Community) and Galician at the request of one of the parties and take actions to ensure that this is met in practice, respectively in the Autonomous Communities of Catalonia, the Basque Country, in the Foral Community of Navarre, the Balearic Islands, in the Valencian Community and Galicia.

Tal com ja he exposat en l'apartat anterior, la ratificació d'un conveni internacional comporta l'acceptació dels efectes interns derivats del tractat, tant pels poders públics com pels ciutadans. Així doncs, els poders públics queden vinculats pels efectes derivats de la ratificació del tractat, i han de donar compliment a les disposicions convencionals. En aquest cas, he de constatar la vulneració d'aquesta regla per part del legislatiu espanyol, que ha mantingut de forma continuada la voluntat de no reformar l'article 231.1 i 2 LOPJ, incomplint amb les disposicions de la CELROM. Malgrat la posició del TC expressada a l'ITC 166/2005, FJ 4, en què permet la flexibilització en l'adopció dels compromisos de la Carta per salvaguardar la bona Administració de justícia, considero que aquesta vulneració de la Carta no és justificable i que la regulació de la LOPJ s'ha d'ajustar a les obligacions internacionals assumides voluntàriament. Per complir amb les disposicions convencionals, l'article 231 LOPJ podria reformular-se de la següent manera:

---

²⁵ «El Comité de Expertos considera, no obstante, que el limitado porcentaje de personal al servicio de la Administración de Justicia que habla catalán en Cataluña, en particular los jueces y fiscales, sigue constituyendo un obstáculo adicional para cumplir debidamente los compromisos contraídos. El problema se agrava por el hecho de que un sistema basado en una rotación tradicional de jueces desalienta a los jueces a aprender una lengua regional o minoritaria que puede no ser útil en caso de transferencia, y se traduce en la pérdida de los recursos y el tiempo invertidos en el aprendizaje de la lengua cuando un juez con la necesaria competencia lingüística debe trasladarse a una Comunidad Autónoma en la que dichos conocimientos ya no son pertinentes. En consecuencia, es indispensable examinar la estructura de carrera y de formación establecida actualmente.» (Paràgraf 232 de l'Informe del Comitè d'Experts de la Carta de 2005).

1. En todas las actuaciones judiciales, los jueces, magistrados, fiscales, letrados de la administración de justicia y otros funcionarios de juzgados y tribunales pueden usar cualquiera de las lenguas oficiales de la comunidad autónoma donde ejerzan la función jurisdiccional.

2. A solicitud de una de las partes, los órganos jurisdiccionales llevarán el procedimiento en la lengua oficial propia de la comunidad autónoma donde tengan lugar las actuaciones, si ninguna de las partes se opusiere, alegando desconocimiento de ella que pudiese producir indefensión, que solo se producirá si la parte acredita residencia habitual fuera del territorio de dicha comunidad autónoma. En todo caso, no se admitirá como causa de indefensión por desconocimiento de la lengua el desconocimiento por parte del profesional encargado de la defensa o representación de la parte.²⁶

3. Las partes, sus representantes y quienes les dirijan, así como los testigos y peritos, podrán usar cualquiera de las lenguas oficiales del territorio donde tengan lugar las actuaciones, tanto en manifestaciones orales como escritas, sin que los jueces, magistrados, fiscales, letrados de la administración de justicia o otros funcionarios de juzgados y tribunales que presten servicio en dicha comunidad autónoma puedan alegar su desconocimiento.

Aquest canvi normatiu evitaria una predisposició normativa a l'ús del castellà i garantiria l'ús normal a l'Administració de justícia de les llengües oficials pròpies a les comunitats autònomes on n'hi hagi. A més, l'apartat segon permetria respectar les disposicions de l'article 9.1, apartats a.i, b.i i c.i, de la CELROM alhora que estableix un límit en els casos en què la part desconeix l'idioma pel fet de no residir en la comunitat autònoma amb llengua oficial pròpia. L'apartat tercer permetria donar compliment als drets lingüístics de les parts d'un procediment, en especial el dret d'ús, que és conseqüència directa de l'estatut d'oficialitat d'una llengua i és un dret fonamentat en la Constitució i en l'estatut d'autonomia respectiu (STC 82/1986, FJ 3), sense que es vegi vulnerat pel desconeixement de la llengua pròpia de la comunitat autònoma per part del personal judicial o al servei de l'Administració de justícia.

El problema d'aquesta proposta de *lege ferenda* continua sent la interpretació del deure de coneixement que el Tribunal Constitucional ha dut a terme sobre les distintes llengües oficials. Segons el TC, el deure de coneixement del català (article 6.2 EAC) no constitueix un deure de coneixement general, com sí que es pot predicar del castellà, és a dir, no es pot presumir el coneixement del català de manera general a tots els ciutadans en el territori de Catalunya (STC 31/2010). Aquesta interpretació és, al meu entendre, desafortunada perquè

---

²⁶ En aquest sentit també es pronuncia l'informe Institut d'Estudis de l'Autogovern (2024). A més, aquest informe considera que s'hauria d'incorporar al precepte la possibilitat d'utilitzar qualsevol de les llengües oficials del territori on han ocorregut els fets o s'han produït els actes objecte del procediment si les actuacions judicials tenen lloc davant de tribunals amb seu en altres territoris que no tenen com a oficial alguna de les llengües del territori d'origen de les actuacions. Considero problemàtica aquesta proposta de *lege ferenda*, ja que l'estatut d'una llengua a Espanya té un abast territorial (per totes, STC 82/1986), i exigir jurídicament que els òrgans jurisdiccionals puguin conduir un procediment en una llengua que no és oficial en la comunitat autònoma on s'estaria desenvolupant el procediment podria ser contrari a la Constitució.

vulnera l'equitat que s'hauria de preservar entre llengües oficials i perquè manlleua de l'estatut d'oficialitat d'una llengua un dels elements inherents, i dificulta la reforma de l'article 231 en el sentit proposat. Tanmateix, la doctrina de l'alt tribunal no és invariable, i la reforma de la LOPJ proposada esdevindria una oportunitat perquè el TC reformulés el seu posicionament sobre aquesta matèria.²⁷

2. Règim de capacitació lingüística del personal judicial i al servei de l'Administració de justícia

El segon gran aspecte problemàtic de la LOPJ fa referència a la capacitació lingüística del personal judicial i del personal al servei de l'Administració de justícia per entendre la llengua catalana i usar-la amb normalitat. En el primer capítol he estudiat els règims jurídics que preveuen l'Estatut i la LOPJ amb relació als dos sistemes diferents d'acreditació d'una llengua. Els articles 33 i 102 EAC estableixen un sistema de capacitació lingüística, que consisteix a acreditar el coneixement de les llengües oficials per part d'aquells que volen complir funcions públiques en un territori amb doble oficialitat lingüística. Per contra, les disposicions de la LOPJ²⁸ estableixen un sistema de meritació lingüística, que preveu el coneixement de la llengua només com un mèrit per a l'obtenció d'una plaça pública en un territori amb doble oficialitat lingüística. En qualsevol cas, l'element en comú de les disposicions reguladores del règim lingüístic de la LOPJ és que no incideixen o no ho fan prou en la qüestió lingüística com a element rellevant a prendre en consideració per a

---

²⁷ Sobre la qüestió general de la vinculació del legislador a les sentències i a la doctrina del TC, *vid.* Ahumada Ruiz, M. A. et al. (2012). *Com vinculen les sentències constitucionals el legislador?* Institut d'Estudis Autònoms. Barcelona. En aquesta obra s'expressen posicionaments divergents en relació amb la força vinculant de la jurisprudència constitucional envers el legislador, tant a favor com en contra. D'una banda, s'argumenta que la doctrina del TC vincula al legislador per garantir l'estabilitat, la seguretat jurídica i la qualitat de la jurisprudència. D'altra banda, es defensa que el TC sempre ha de pronunciar-se sobre un producte normatiu sorgit del parlament, com a nova manifestació de la voluntat del legislador en atenció a les circumstàncies del cas o a la situació particular, per tal que es reafirmi en allò que el tribunal ja va resoldre o variï el seu posicionament. Per tant, no hi ha una posició de consens dins de la doctrina acadèmica. Això no obstant, cal tenir present que el nostre TC ha defensat la vinculació del legislador a les seves sentències (per totes, STC 158/2004, FJ 4):

La especial vinculación que para todos los poderes públicos tienen las Sentencias de este Tribunal no se limita [...] al contenido del fallo, sino que se extiende a la correspondiente fundamentación jurídica, en especial a la que contiene los criterios que conducen a la ratio decidendi (Sentencia 158/2004, FJ 4).

²⁸ En el cas de la LOPJ, com he exposat en el capítol primer, la regulació del sistema de meritació lingüística per a jutges i magistrats es troba en els articles 216 bis 3 apartat 2.d, 311.1, 341, 429 i 431.1 i 2 pels jutges i magistrats, mentre que la dels lletrats de l'Administració de justícia i altres cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia es troba en els articles 315, 439 bis, 450.4, 464.3, 466.1, 521.3.b, 521.4.3 i 530.

proveir llocs de treball, amb l'excepció d'alguns llocs de feina singularitzats dels LAJ i d'altres cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia.

Convé fer dos apunts sobre les disposicions de la LOPJ. En primer lloc, la regulació de la capacitat del personal judicial i al servei de l'Administració de justícia es troba regulada en l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006, i malgrat que la STC 31/2010 hagi determinat que la implantació efectiva d'aquest règim correspon de forma exclusiva i exclouent al legislador estatal, convé no oblidar que l'EAC 2006 no és simplement una llei autonòmica, sinó que té rang de llei orgànica (igual que la LOPJ) i gaudeix d'una posició especial dins de l'ordenament jurídic com a llei institucional bàsica de la comunitat autònoma (article 147 CE) i integrant del bloc de la constitucionalitat (STC 128/2016, FJ 2). Malgrat que el TC n'hagi volgut reduir els efectes, el contingut d'un estatut d'autonomia hauria de condicionar la resta de normativa i incidir per força en matèries també delimitades per altres títols competencials reservats a l'Estat quan exerceix la competència sobre normalització lingüística (STC 74/1989). En conseqüència, el legislador estatal hauria d'adaptar la LOPJ al contingut de l'EAC, que no és sinó una llei orgànica aprovada per ell mateix d'especial rellevància en el nostre ordenament jurídic. La manca de voluntat política no hauria de ser-ne l'excusa.

La segona consideració que cal efectuar en relació amb la regulació de la LOPJ és que la regulació del coneixement lingüístic com a mèrit i no com a requisit s'ha demostrat, a la pràctica, totalment insuficient com a instrument sobre el qual basar la garantia dels drets lingüístics de la ciutadania. Les previsions de la legislació estatal no garanteixen el coneixement de les llengües pròpies oficials per part de les persones que ocupen aquestes places ni, per tant, garanteixen el dret de la ciutadania a fer servir aquestes llengües pròpies oficials davant els òrgans judicials situats en aquestes comunitats autònomes, i les dades oficials així ho demostren. Per posar un exemple, segons el darrer Informe d'indicadors lingüístics a l'àmbit judicial publicat pel Departament de Justícia, només el 6,80% de les sentències de l'any 2023 es van dictar en català, mentre que el 93,20% foren emeses en castellà. En el capítol quart d'aquest estudi abordaré de manera detallada les dades que confirmen aquesta consideració.

Finalment, abans de concloure aquest apartat és imperatiu proposar una reforma de la LOPJ per tal de complir amb el règim de capacitat lingüística previst en els articles 33 i 102 EAC. Abans, però, cal determinar si la LOPJ podria incloure un règim de capacitat lingüística similar al de l'EAC o si, per contra, aquesta regulació podria contenir vicis d'inconstitucionalitat. En els primers anys de democràcia a Espanya, el Tribunal Suprem (d'ara endavant, TS) es va mostrar fins i tot en contra de reconèixer com a mèrit el

coneixement de les llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes. De fet, el TS considerava que el coneixement d'aquestes llengües per a proveir places del sector públic en els territoris on eren oficials vulnerava el principi d'igualtat en l'accés a la funció pública perquè discriminava a les persones que les desconeixien (SSTS de 3 de maig de 1984, de 28 de març de 1985 o d'1 de març de 1986). Aquesta jurisprudència restrictiva, però, va canviar a partir de la STC 82/1986, en què l'alt tribunal va obrir la porta a la possibilitat d'establir un sistema de capacitació o de meritació lingüística, sempre que no es generés indefensió. El FJ 14 de la citada sentència del TC és clar en aquest sentit:

De acuerdo con la obligación de garantizar el uso de las lenguas oficiales por los ciudadanos y con el deber de proteger y fomentar su conocimiento y utilización, nada se opone a que los poderes públicos prescriban, en el ámbito de sus respectivas competencias, el conocimiento de ambas lenguas para acceder a determinadas plazas de funcionario o que, en general, se considere como un mérito entre otros (como expresamente se prevé) el nivel de conocimiento de las mismas: bien entendido que todo ello ha de hacerse dentro del necesario respeto a lo dispuesto en los arts. 14 y 23 de la C.E., y sin que en la aplicación del precepto legal en cuestión se produzca discriminación

El canvi introduït pel TC l'any 1986 es va anar consolidant, i l'any 1991 l'alt tribunal va avalar la constitucionalitat del reconeixement del català com un requisit d'accés a la funció pública de la Generalitat de Catalunya, és a dir, va validar un sistema de capacitació lingüística per als funcionaris dependents de l'administració catalana. La STC 46/1991, FJ 3, va entendre que l'exigència de coneixement del català s'emmarca dins dels principis constitucionals de mèrit i capacitat per l'accés a la funció pública (103.3 CE):

El propio principio de mérito y capacidad supone la carga para quien quiera acceder a una determinada función pública de acreditar las capacidades, conocimientos e idoneidad exigibles para la función a la que aspira. Por lo que la exigencia del conocimiento del idioma que es oficial en el territorio donde actúa la Administración a la que se aspira a servir es perfectamente incluíble dentro de los méritos y capacidades requeridas. No debe entenderse la exigencia de conocimiento del catalán un requisito *ad extra*, independiente del mérito y capacidad acreditadas, sino, al igual que cualquier otro conocimiento o condición exigida para el acceso a la función pública, una exigencia con cuya acreditación se da satisfacción a dichos principios constitucionales

Tot i que aquesta sentència es referia al coneixement del català com a requisit d'accés a la funció pública de la Generalitat de Catalunya, considero que és perfectament parangonable als llocs de treball de l'Administració de justícia que estiguin ubicats en una comunitat autònoma amb llengua oficial pròpia, sense que pugui estendre's a la totalitat de llocs de treball no ubicats en territoris amb doble oficialitat lingüística.

La STC 31/2010 suposa un gir respecte de l'evolució positiva, en termes generals, de la jurisprudència del TS i del TC sobre el règim de capacitació lingüística dels funcionaris públics. Com ja he tingut ocasió d'apuntar al llarg d'aquest estudi, el TC va determinar que

la competència autonòmica sobre l'abast de l'estatut de cooficialitat es projecta en la mera previsió d'un règim de capacitació lingüística del personal judicial amb la finalitat d'assegurar el dret d'opció lingüística de l'article 33.1 EAC, tot i que la implantació d'aquest règim correspon de forma exclusiva i excloent a l'Estat. D'aquesta manera, el TC va negar l'eficàcia jurídica dels articles 33 i 102 EAC emprant la tècnica de la remissió normativa al que disposa la legislació de l'Estat, en concret la LOPJ.

Malgrat això, el TC no mostra cap rebuig, a priori, a què la LOPJ estableixi un règim de capacitació lingüística similar al de l'EAC, és a dir, que la legislació orgànica sobre poder judicial reguli l'exigència de capacitació lingüística en les dues llengües oficials respecte de jutges, magistrats, fiscals, notaris, registradors i personal al servei de l'Administració de justícia que exerceixin funcions en el territori d'una comunitat autònoma amb doble oficialitat lingüística. En conseqüència, una opció viable jurídicament és reformar la LOPJ i substituir el règim de meritació lingüística per un règim de capacitació lingüística, amb la finalitat de donar compliment als drets derivats de l'estatut d'oficialitat d'una llengua (el dret d'ús, el dret d'elecció i la prohibició de discriminació per raó de la llengua emprada). En aquest sentit, una proposta consistiria a exigir que el personal judicial i al servei de l'Administració de justícia acredités que disposa d'un nivell de coneixement adequat i suficient per a prestar serveis a Catalunya, i que el fa apte per a les funcions pròpies del lloc de treball. Aquest coneixement, en el pla teòric, es podria acreditar en dos moments temporals: o bé abans d'iniciar les funcions a la comunitat autònoma de destí, o bé durant un període transitori de temps a partir de l'inici del desenvolupament de funcions en el territori amb llengua oficial pròpia.

En ambdós casos, l'instrument idoni seria un certificat oficial de coneixement de l'idioma: en aquest sentit, la Generalitat podria reservar unes determinades places dels exàmens per a obtenir un certificat oficial de català per a personal judicial i al servei de l'Administració de justícia. Una altra opció consistiria a habilitar un curs i unes proves específiques per a personal judicial i no judicial que els permetés obtenir un certificat oficial de coneixement de l'idioma. En el cas de l'acreditació prèvia, només caldria presentar el certificat abans de la incorporació, mentre que en el segon cas, l'operador jurídic hauria d'examinar-se i presentar el certificat oficial durant el període transitori.

CAPÍTOL 4: ESTAT FÀCTIC DE LA QÜESTIÓ

El darrer capítol d'aquest estudi està dedicat a l'anàlisi de l'evolució de l'ús del català i del castellà en l'Administració de justícia a Catalunya a partir, principalment, de les dades oficials publicades per la Generalitat de Catalunya. Es comparen les dades sobre l'ús del català en els escrits de les parts, les sentències i les altres resolucions judicials, es constata el grau de compliment de l'opció lingüística de la part demandant i s'estudia el coneixement i ús del català per part dels professionals de l'advocacia. Aquest capítol adquireix una rellevància especial perquè examina les dades reals com a resultat de la regulació analitzada al llarg de l'estudi, a més, i fa palesa la necessitat de reformar la legislació espanyola, en especial la LOPJ, en el sentit proposat anteriorment.

El principal inconvenient a l'anàlisi de dades que proposo en aquest capítol és la manca de dades oficials disponibles, ja que només des de l'any 2019 la majoria dels jutjats dels àmbits civil, contenciós administratiu, social, mercantil i seccions civils de les audiències de Catalunya van començar a treballar amb el nou sistema informàtic de tramitació processal e-justícia.cat. Aquest nou sistema ha permès tenir dades més exactes de la llengua en què es tramita tota la documentació, tant d'origen judicial com els escrits de les parts, per demarcació i per tipus de document. Abans del 2019, les dades oficials que es recollien eren escasses i no permeten, en termes generals, elaborar una comparació a mitjà o llarg termini, especialment en referència als documents que no tenen origen judicial. Tot i això, la manca d'ús continuat en el temps d'aquest programa en la totalitat d'ordres jurisdiccionals impedeix dur a terme una anàlisi completa llarg termini.

En primer lloc, analitzo els escrits de les parts en els procediments judicials, principalment les demandes. En aquest punt, focalitzo en el dret de les parts a triar la llengua en què volen rebre la documentació derivada del procediment judicial, d'acord amb el dret reconegut als articles 33.2 EAC i 13 LPL, i el seu incompliment sistemàtic per part de l'Administració de justícia. En segon lloc, estudio la llengua en què es redacten les resolucions judicials, principalment les sentències, posant el focus en les diferències entre les diferents demarcacions i partits judicials. Finalment, avaluo el coneixement i ús del català per part de la representació lletrada en els procediments. En aquest darrer epígraf, a diferència dels anteriors, les dades oficials del Departament de Justícia i Qualitat Democràtica no inclouen cap referència al grau de coneixement del català per part dels advocats, de manera que he hagut de recórrer a altres fonts no oficials. La voluntat de la investigació era també incloure

un darrer epígraf sobre els coneixements lingüístics de jutges, fiscals i LAJ, però la no disponibilitat de dades al respecte han fet impossible aquesta línia d'investigació.

1. Escrits de les parts i opció lingüística

1.1 *Escrits de les parts*

La LOPJ permet a les parts utilitzar en les seves actuacions orals i escrites tant el castellà com alguna de les altres llengües pròpies oficials de les CCAA en els procediments duts a terme en aquests territoris (article 231.3 LOPJ). Convé, doncs, analitzar quina és la materialització real d'aquest dret a Catalunya.

L'informe Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial relatiu a l'any 2023, elaborat pel Departament de Justícia, Drets i Memòria (actualment Departament de Justícia i Qualitat Democràtica), revela que l'any 2023 es van presentar 36.757 demandes en català i 722.610 en castellà en els jutjats civil, mercantil, contenciós administratiu i social²⁹. Això suposa que del total de demandes, el percentatge d'aquelles presentades en català era inferior al 5%, mentre que les demandes en castellà es van situar aproximadament en el 95%. La demarcació de Tarragona es va posicionar com l'àmbit territorial amb el percentatge més baix de demandes presentades en català, seguida de la demarcació de Barcelona comarques i Barcelona ciutat.

Llengua de les demandes presentades

Demarcació	Català Total	Català Percentatge	Castellà Total	Castellà Percentatge
Barcelona ciutat	10.915	4,23 %	246.943	95,77 %
Barcelona comarques	11.960	3,90 %	294.969	96,10 %
Girona	7.791	10,89 %	63.777	89,11 %
Lleida	3.818	8,62 %	40.469	91,38 %
Tarragona	1.695	2,54 %	65.077	97,46 %
Terres de l'Ebre	578	4,84 %	11.375	95,16 %
Total	36.757	4,84 %	722.610	95,16 %

Font: Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Any 2023.

²⁹ Cal tenir en compte, com ja he advertit a l'inici del capítol, que el sistema informàtic de tramitació processal e-justícia.cat, el qual permet obtenir força dades sobre la llengua en què presenten els escrits les parts, així com l'idioma de les sentències, només s'usa en els jutjats dels àmbits civil, contenciós administratiu, social, mercantil i les seccions civils de les audiències de Catalunya. Per aquest motiu les dades sobre l'idioma de les demandes presentades dels Informes d'Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial del Departament de Justícia només fan referència a aquests jutjats.

Per tal d'analitzar la tendència d'aquestes dades, és imperiós comparar-les amb la d'anys anteriors. Segons l'informe Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial relatiu a l'any 2022, aquell any es van presentar 36.892 demandes en català en els jutjats dels àmbits civil, mercantil, contenciós administratiu i social, cosa que suposava un 5,18% del total de demandes presentades. El mateix informe de l'any 2021 revela que, del total de demandes presentades als jutjats catalans, 39.195 foren en català, el que representa un 6,23% del total. Malauradament, amb anterioritat a l'any 2021, els esmentats informes del Departament de Justícia no contenen dades relatives als escrits de les parts del procediment, sinó només als documents d'origen judicial.

Per tant, esdevé impossible realitzar una anàlisi a llarg termini sobre l'evolució de l'ús del català en les demandes presentades als jutjats de Catalunya. Sí que podem, però, observar la tendència d'aquests darrers quatre anys, en què el percentatge de demandes presentades en llengua catalana no ha superat el 6,5% i ha disminuït any rere any.

1.2 Tria de la llengua en què es vol rebre les notificacions

El sistema de tramitació processal e-justícia.cat permet a la part demandant triar la llengua en què vol rebre la documentació derivada del procediment judicial. Es tracta d'un camp obligatori a l'hora de presentar una demanda que només està actiu per la part demandant. La resta de parts del procediment poden també sol·licitar la llengua en què volen rebre la documentació judicial, d'acord amb els articles 33.2 EAC i 13 LPL, però ho han de demanar a través d'altres mitjans, com un altressí en el seu escrit. A partir de la implementació efectiva del sistema e-justícia.cat, els informes del Departament de Justícia inclouen dades sobre l'idioma en què les parts decideixen rebre la documentació. Cal mencionar que hi ha altres sistemes de presentació de demandes que no permeten l'opció de tria lingüística, de manera que les dades d'aquests informes contenen un camp anomenat «no consta» relatiu als expedients en què no consta la llengua en què es sol·licita rebre la documentació.

Les dades més recents són les de l'any 2023: de 620.465 procediments en què es va exercir l'opció lingüística, en el 8,08% dels casos es va demanar rebre la documentació en català, mentre que en el 91,92% dels expedients hi consta la tria a favor del castellà. L'informe de l'any 2022 revela que hi ha un 29,84% de peticions d'idioma i un 70,16% en

què aquesta petició no ha estat registrada perquè no s'ha demanat per mitjans informàtics.³⁰ I del global de peticions d'opció lingüística, un 9,91% han demanat rebre la documentació en català i un 90,09%, en castellà. El 2021, les dades són força similars: hi ha un 22,8% de peticions d'idioma i un 77,2% en què aquesta petició no ha estat registrada perquè no s'ha pogut demanar per mitjans informàtics. I del total de peticions que s'han fet, un 14,7% han demanat rebre la documentació en català i un 85,3%, en castellà.

De manera anàloga que en les dades sobre els escrits de les parts, amb anterioritat a l'any 2021 els informes del Departament de Justícia no contenen dades relatives a la tria de l'idioma en què es vol rebre la documentació. Per tant, no és possible realitzar una anàlisi a llarg termini sobre aquest assumpte. Tanmateix, en els informes dels anys 2021 a 2023, hi ha dues dades interessants que convé posar de manifest. La primera és que hi ha un alt percentatge d'escrits en què no es sol·licita l'idioma en què es vol rebre la documentació. Tenint en compte que es tracta d'un camp obligatori per la part demandant si presenta el seu escrit a través del sistema de tramitació processal e-justícia.cat, tot fa pensar que són les altres parts del procediment les que no exerceixen l'opció de tria de l'idioma. La segona dada rellevant és que, en els casos en què es fa ús de l'opció de tria de l'idioma en el qual es vol rebre la documentació, el percentatge de d'opció a favor del català és menor al 15%.

Més interessant i tot, però, que les dades sobre la tria de l'idioma és la informació que els informes del Departament de Justícia proporcionen sobre el compliment d'aquest dret reconegut estatutàriament i legalment, és a dir, sobre el grau en què l'oficina judicial atorga la documentació en l'idioma demanat per la part. L'informe de l'any 2023 reconeix que del total de vegades que una part ha sol·licitat rebre la documentació en castellà, s'ha donat compliment a aquesta petició s'ha atès en el 98,16%, mentre que només el 20,84% de les vegades que una part ha sol·licitat rebre la documentació en català s'ha donat compliment a aquesta petició. És a dir, tenint en compte que, del global de peticions d'opció lingüística, un 8,08% va demanar rebre la documentació en català, i que només en el 20,84% dels casos es va respectar aquest dret, hi va haver 295.681 resolucions que s'haurien d'haver notificat en català i que van ser notificades en castellà. Per contra, les sol·licituds de documentació en castellà van ser ateses en un 98%.

---

³⁰ Com he exposat, la sol·licitud de tria d'idioma es tracta d'un camp obligatori a l'hora de presentar una demanda a través d'e-justícia.cat que només està actiu per la part demandant, de manera que la resta de parts l'han de sol·licitar a través d'altres mitjans, com un altressí. Aquest fet pot ser explicatiu del baix percentatge de la tria d'idioma: és molt probable que el demandat o alguna altra part del procediment no incorporin en els seus escrits cap pronunciament sobre l'idioma en què volen rebre la documentació judicial.

Respecte al 2022, l'incompliment de l'opció lingüística quan se sol·licita rebre les resolucions en català és majoritari: el 78,87% del total de resolucions que s'haurien d'haver notificat en català no s'hi van notificar. En canvi, es va atendre l'opció lingüística quan l'intervinent va sol·licitar rebre la documentació en castellà en el 97,95% de les resolucions. És a dir, no es va notificar en català les 334.686 resolucions en què hi havia una manifestació expressa per part de l'intervinent de rebre les notificacions en llengua catalana.

Compliment de l'opció lingüística de la part demandant

Resolucions	Compliments		Incompliments		Total
Català	89.652	21,13 %	334.686	78,87 %	424.338
Castellà	3.120.194	97,95 %	65.386	2,05 %	3.185.580

Font: Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Any 2022.

Les dades de l'any 2021 són força similars: les sol·licituds en castellà van ser ateses en el 97,0% dels casos, mentre que en català només es va donar compliment en el 18,7% de les resolucions. En conseqüència, hi va haver un 81,3% de les resolucions en què no es va atendre el dret a rebre la documentació en català, que en nombres absoluts va representar que 376.627 resolucions que s'haurien d'haver notificat en català es notifiqessin en castellà.

Compliment de l'opció lingüística de la part demandant

Resolucions	Compliments		Incompliments		Total
Català	86.608	18,7 %	376.627	81,3 %	463.235
Castellà	2.117.998	97,0 %	66.272	3,0 %	2.184.270

Font: Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Any 2021.

Si analitzem aquestes dades per oficina o unitats judicials, els informes del 2022 i 2021 (el del 2023 no ofereix dades al respecte) revelen que de totes les oficines registrades, unes 500, aproximadament, n'hi ha més de 300 que pràcticament no atenen la petició de documentació en català, mentre que gairebé totes atenen l'opció lingüística en castellà (només en un 0,6% de les oficines judicials hi ha una atenció inferior al 20% en l'opció lingüística en castellà). Aquestes dades, que es repeteixen tant el 2021 com el 2022, indiquen que la majoria dels òrgans que treballen habitualment en castellà atenen molt poc

l'opció lingüística pel català; per contra, la minoria d'òrgans que treballen en català atenen molt l'opció lingüística a favor del castellà.

Una darrera dada a tenir en compte és què succeeix en aquells casos en què la part del procediment no manifesta en quin idioma vol rebre la documentació judicial. Igual que en el cas anterior, a l'informe de l'any 2023, el Departament de Justícia ha omès aquesta dada, de manera que només podem recórrer als informes del 2022 i del 2021. Del total de resolucions notificades en els casos en què no consta tria de llengua en ambdós anys, només el 8,2% es notifica en català, mentre que la documentació remesa en castellà ascendeix fins al 91,8%.

2. Resolucions judicials

Com ja he explicat a l'inici del capítol, el sistema de tramitació processal e-justícia.cat ha permès obtenir molta informació sobre la llengua dels documents judicials. Amb aquest sistema, tots els documents usats per l'oficina judicial estan actualitzats tant en català com en castellà i es generen a partir d'unes plantilles ja preparades. Llevat de les sentències i altres resolucions que requereixin una tasca més profunda de fonamentació, l'aplicatiu dona poc espai per al text lliure amb l'objectiu de garantir la disponibilitat de les oficines judicials d'atendre en català. Tanmateix, els resultats no són massa positius: segons l'Informe d'indicadors lingüístics a l'àmbit judicial de l'any 2023, només el 6,15% dels documents que s'han generat amb el sistema e-justícia.cat han estat en català. La demarcació de Girona es situa com la que més documents ha emès en català, un 26,52%, seguida de la de Lleida, amb un 11,93%. Les demarcacions de Tarragona i de Barcelona Ciutat es situen a la cua, amb un 3,43% i 2,44%, respectivament.

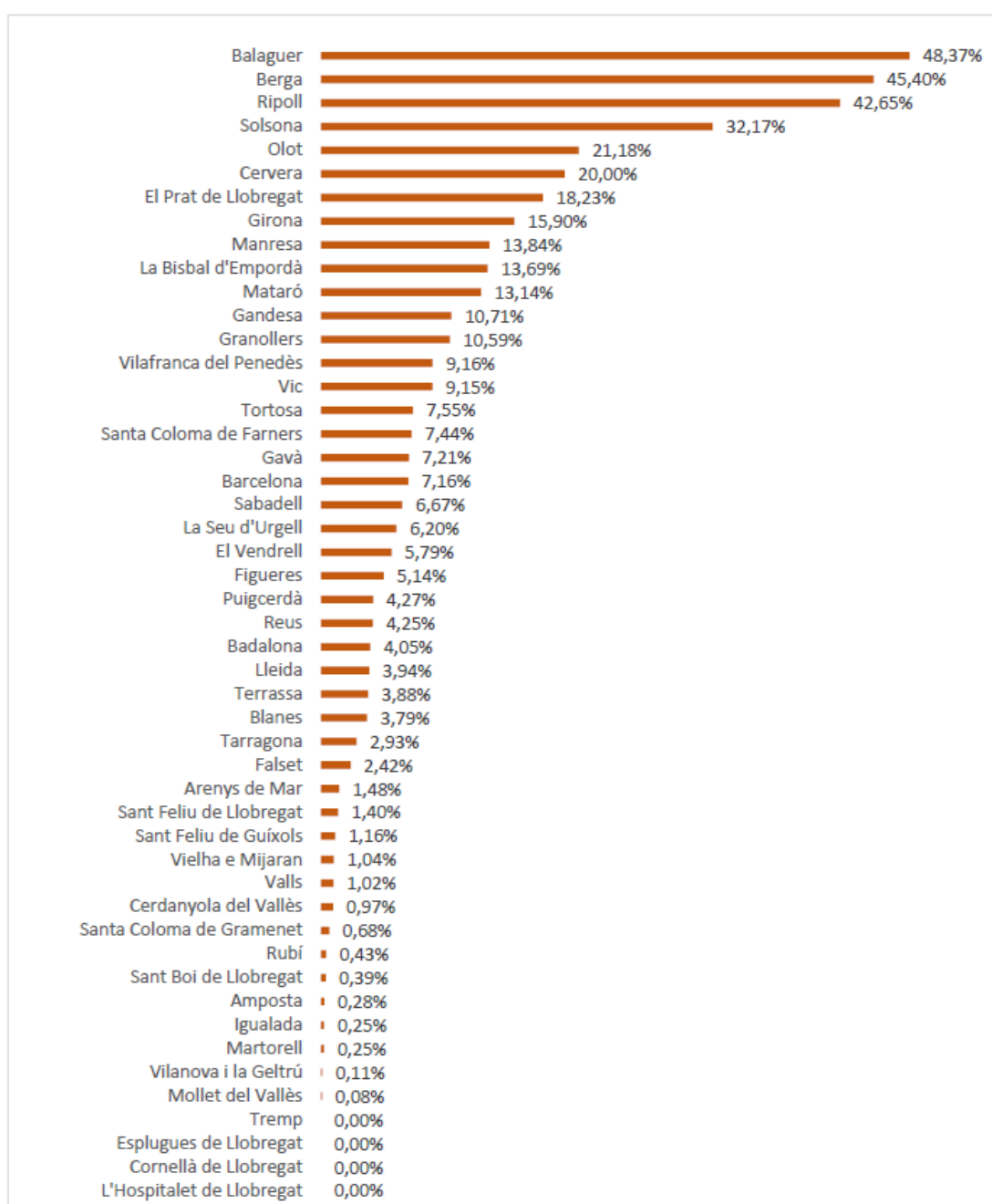
Pel que fa a les sentències redactades en català, les dades facilitades pel Departament de Justícia respecte del 2024³¹ revelen que només un 6,56% del total de sentències dictades durant aquest període estaven redactades en llengua catalana (19.385 sentències, d'un total de 291.504). Amb relació a l'any 2023, del total de sentències dictades (268.723), només 17.453 foren en llengua catalana, el que representa un 6,80% del total de sentències

---

³¹ A la data d'elaboració d'aquest estudi, el Departament de Justícia encara no ha publicat l'informe del 2024. Les dades relatives al 2024 utilitzades en aquest treball han estat obtingudes a través d'una petició d'informació pública a l'Administració de la Generalitat de Catalunya, d'acord amb la LLEI 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, però resulten incompletes. Per aquest motiu les referències a l'any 2024 són escasses.

dictades durant aquest període. Les demarcacions que més sentències emeten en català també són Girona, amb un 14,60%, i Lleida, amb un 9,37%. A la cua hi trobem Tarragona, amb un 3,55%, i Lleida, amb només un 3,45% de sentències redactades en català. Si fem una anàlisi per partits judicials, en 43 dels 49 partits judicials de Catalunya les sentències emeses en català no superen el 20% del total de sentències dictades. Només en 6 partits judicials la xifra és igual o superior al 20%, i en cap cas superior al 40%. La següent gràfica mostra aquestes dades:

Sentències en català emeses amb e-justicia.cat (per partit judicial)

Font: Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Any 2023.

Les dades del 2024 i del 2023 no són dades aïllades d'una determinada tendència de baix ús del català en la redacció de sentències i altres documents judicials, especialment els últims vint anys. L'any 2022, el tant per cent de sentències redactades en català fou del 6,67% del total de sentències dictades a Catalunya, i l'any 2021, de 6,94%. Llevat de l'any 2019, en què el percentatge es situa per sobre del 2018, i del molt petit repunt del 2023, la tendència és una reducció sistemàtica de les sentències emeses en català des del 2004, any en què un 20,62% de les sentències emeses a Catalunya eren en llengua catalana. Així doncs, des de l'any 2004 el nombre de sentències redactades en català a Catalunya s'ha reduït pràcticament a la meitat. La gràfica següent mostra l'evolució de les sentències redactades en català des de l'any 2000:

Any	Total sentències	% en català	Any	Total sentències	% en català
2000	2.596	1,26	2013	30.698	12,40
2001	11.889	6,59	2014	30.354	12,20
2002	26.106	13,34	2015	19.375	8,40
2003	35.005	17,09	2016	18.439	8,40
2004	42.597	20,62	2017	18.346	8,20
2005	43.613	20,11	2018	18.697	7,70
2006	39.225	18,11	2019	20.750	8,46
2007	37.695	16,77	2020	14.455	7,44
2008	39.256	16,28	2021	18.038	6,94
2009	39.974	15,96	2022	17.913	6,67
2010	37.645	14,53	2023	17.453	6,80
2011	34.734	13,11	2024	19.385	6,56
2012	32.479	12,70			

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades pel Departament de Justícia.

L'estudi de les sentències emeses en català, per demarcacions, revela que Girona i Lleida han estat sempre les demarcacions amb un tant per cent més elevat de sentències redactades en català, malgrat que actualment, en termes absoluts, continua sent baix. Això no obstant, l'informe del 2014 revela que, a Girona, un 35,2% de les sentències es van redactar en català, xifra que en el cas de Lleida fou del 25%. Aquestes dades estan molt lluny dels percentatges actuals (14% i 9%, aproximadament). Per contra, Terres de l'Ebre i

Tarragona presenten, durant tots els anys, el menor percentatge de sentències dictades en català. Aquestes dues demarcacions no han experimentat pràcticament canvis des del 2014: aquell any, en ambdós territoris les sentències redactades en llengua catalana no superaven el 2%, xifra força similar a l'actual. Respecte de Barcelona Ciutat i Barcelona Comarques, aquestes demarcacions es situen en les posicions intermèdies en tots els informes anuals.

Respecte d'altres tipologies de documents judicials, convé fer esment de les interlocutòries i als decrets, malgrat que l'anàlisi que en puguem fer és limitat perquè les dades respecte d'aquests dos tipus de documents es circumscriu als emesos a través d'e-justícia.cat, programari que es va anar instal·lant progressivament i de forma generalitzada a partir del 2019. Per tant, les dades sobre el total d'interlocutòries i decrets dictats en català són del 2019 en endavant i només dels jutjats que treballen amb e-justícia.cat (primera instància, socials, contenciosos administratius i mercantils).

En aquest sentit, l'any 2024 van dictar-se 248.324 interlocutòries, el 4,65% en català i el 95,35% en castellà. Les dades dels anys immediatament anteriors mostren una realitat semblant: el 2023, el percentatge d'interlocutòries dictades en català fou del 4,79%; el 2022, del 5,74%, el 2021, del 6,84%, i el 2020, del 6,89%. Si fem l'anàlisi per demarcacions, Girona és la demarcació amb uns resultats més alts: se situa entre el 15% i el 20% d'interlocutòries emeses en català entre els anys 2019 i 2024. Tarragona se situa entre el 7 i el 14%, i la resta de demarcacions només van emetre entorn del 4% de mitjana de les interlocutòries en català en el període 2019-2024, amb una certa tendència a la baixa.

Pel que fa als decrets, l'any 2024 es van emetre a través d'e-justícia.cat 268.538 decrets, dels quals un 4,96% van ser redactats en català i un 95,04%, en castellà. L'any 2023 aquestes xifres es situen en un 5,63% i 94,37%, respectivament, l'any 2022, en un 6,39% i 93,61%, el 2021, en un 7,70% i 92,30%; i el 2020 en un 9,05% i 90,05%. La demarcació de Girona és, amb diferència, la que presenta uns millors resultats. L'any 2024, es van emetre en català el 25,88% dels decrets, i l'any 2020 aquesta xifra fou del 37,63%. Per contra, les demarcacions de Barcelona, Barcelona Comarques, Tarragona i Terres de l'Ebre presenten unes dades molt diferents, amb resultats inclús per sota de l'1% aquest 2024.

Quant als documents de tràmit, les dades del 2024 obtingudes només fan referència a aquells que s'han tramitat pel sistema e-justícia.cat. Dels 7.911.544 documents de tràmit emesos a Catalunya a través d'aquest sistema de tramitació processal, només el 5,71% es

van redactar en català, mentre que el 94,29% van dictar-se en llengua castellana. Si fem una anàlisi territorial, l'informe del 2023 revela que la majoria dels partits judicials no superen el 15% de documents de tràmit emesos en català. En canvi, els que superen aquesta xifra són poc més d'una desena i es situen tots per sota del 50%, llevat dels partits judicials de Ripoll i Berga, que emeten els documents de tràmit en llengua catalana en un 54,45% i 90,65% de les vegades. Aquestes darreres dades són, en tot cas, excepcionals si es tenen en consideració la resta de dades exposades en els informes del Departament de Justícia. També respecte de l'any 2023, les dades per demarcacions mostren que Girona i Lleida són les que més documents de tràmit generen en català (un 27,22% i un 12,14%, respectivament), seguides de Barcelona Comarques (4,51%), Terres de l'Ebre (3,91%), Tarragona (3,47%) i Barcelona Ciutat (2,33%).

Demarcació	Decrets
Barcelona	1,66%
Barcelona Comarques	4,07%
Girona	27,73%
Lleida	20,73%
Tarragona	2,96%
Terres de l'Ebre	3,09%

Font: Elaboració pròpia a partir de L'informe Indicadors Lingüístics de l'Àmbit Judicial 2023

Aquestes dades també disminueixen lleugerament respecte de l'any 2022 i 2021, tot i que mai han estat gaire elevades. Només destaca el descens més pronunciat de la demarcació de Girona, que l'any 2014, va emetre gairebé un 45% del total de documents de tràmit en català. Malgrat aquesta xifra, la resta de demarcacions sempre han presentat unes dades similars a les de l'any 2023.

3. Coneixement i ús del català per part dels professionals de l'advocacia

Aquest darrer epígraf el dedico a l'avaluació del grau de coneixement i ús del català per part dels professionals de l'advocacia, tant en la relació amb els operadors judicials com amb altres advocats i els seus clients. Les dades oficials del Departament de Justícia i Qualitat Democràtica recullen dades sobre l'idioma en què les parts presenten els seus escrits, però

no sobre els usos lingüístics d'advocats i advocades amb el poder judicial, amb altres lletrats o amb els seus clients, segurament perquè aquestes dades escapen dels mecanismes d'observació i coneixement de què disposa actualment la mateixa administració.

Els estudis i enquestes sobre els usos lingüístics dels professionals de l'advocacia són força escassos. Entre les enquestes més recents trobem l'Enquesta als professionals de l'advocacia de Catalunya sobre l'ús del català a la justícia. Primers resultats (juliol 2022), elaborada per l'institut d'investigació GESOP i editada i publicada per Plataforma per la Llengua³². Aquesta enquesta, que té per objectiu conèixer els usos lingüístics personals i professionals dels advocats i advocades, es va realitzar a partir d'entrevistes presencials entre el 4 d'octubre i el 3 de novembre del 2021 i conté una mostra de 800 advocats dels 32.844 col·legiats l'any 2021 en els 14 col·legis catalans, fet que suposa que els resultats tenen un marge d'error de $\pm 3,5\%$ (NC = 95,5% i p=q=0,5).

Abans d'entrar a analitzar el contingut de l'enquesta, cal advertir que mostra usada es va recollir fa quatre anys i que es tracta d'una enquesta encarregada per una entitat de la societat civil i no de dades oficials. Malgrat això, considero pertinent incloure l'enquesta en aquest l'estudi perquè revela informació interessant sobre el diferent ús de les llengües per part dels representants legals en funció del receptor del missatge.

3.1 Usos lingüístics en l'àmbit professional

Una de les dades interessants que revela l'enquesta és la llengua d'ús habitual emprada pels professionals de l'advocacia en l'àmbit professional i fora d'aquest. Fora de l'àmbit professional, per a gairebé el 50% dels advocats la seva llengua d'ús habitual és el català, mentre que el castellà ho és pel 36%. Un 14,9% dels enquestats respon que usa ambdues llengües de manera habitual fora de l'àmbit professional. Tanmateix, quan es tracta de l'àmbit professional, el 63% usa de manera habitual el castellà, mentre que només un 18,4% utilitza habitualment el català i un 18,2% usa les dues llengües indistintament. La següent gràfica mostra de manera molt visual el canvi en els usos lingüístics dins i fora de l'àmbit professional.

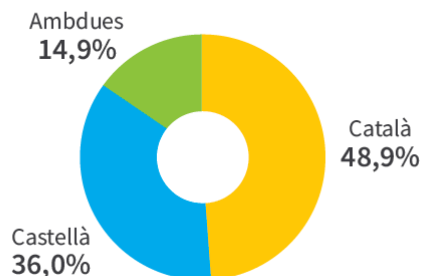
---

³² A la seva pàgina web, Plataforma per la llengua es defineix com una organització no governamental amb més de 26.000 socis que vol promoure la llengua catalana com a eina de cohesió social, i que treballa als diferents territoris de parla catalana des d'una perspectiva transversal: en l'àmbit socioeconòmic i audiovisual, en l'acollida i l'arrelament lingüístic dels nous nadius, en les universitats i l'educació i en les administracions, entre altres àmbits d'actuació.

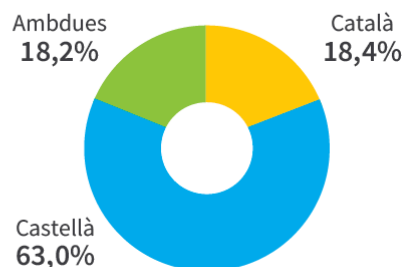

Llengua fora de l'àmbit professional vs. Llengua en l'àmbit professional

Quina és la seva llengua d'ús habitual fora de l'àmbit professional?

Quina és la seva llengua d'ús habitual en l'àmbit professional?

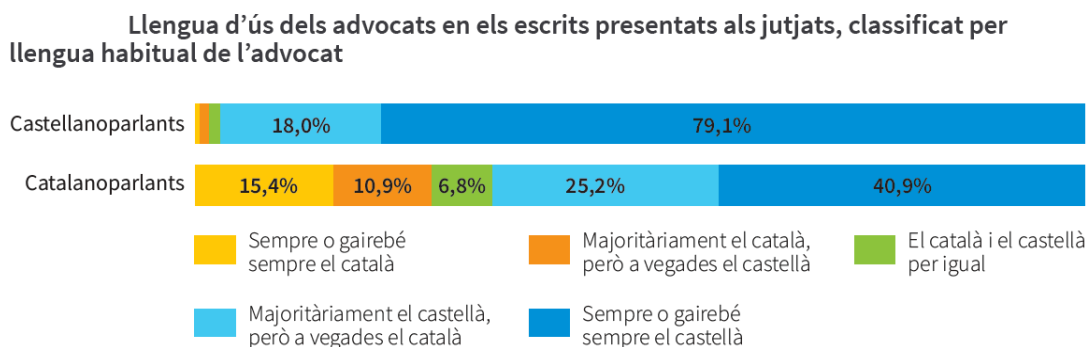
Font: Enquesta als professionals de l'advocacia de Catalunya sobre l'ús del català a la justícia.
Primers resultats (juliol 2022).

Aquestes dades indiquen que el castellà és la llengua emprada per la majoria d'advocats en l'àmbit professional, tot i que fora d'aquest àmbit només és la llengua d'ús habitual pel 36% d'aquests professionals. L'enquesta també revela que són els advocats més joves (fins als quaranta anys) els que usen en major grau el castellà en l'àmbit professional (el 70,9% d'aquests), mentre que a partir dels 41 la xifra es redueix fins a deu punts percentuals i es situa una mica per sobre del 60%.

3.2 Llengua d'ús amb l'Administració de justícia

Les dades dels diferents informes d'usos lingüístics a l'Administració de justícia revelen que la majoria de les demandes presentades en els jutjats catalans estan escrites en castellà, mentre que les presentades en català es situen entorn el 5%. En el cas del darrer informe del 2023, del total de demandes presentades, el 95,16% estaven redactades en castellà i tan sols el 4,84% ho estaven en català. En relació amb la llengua d'ús dels advocats en els seus escrits, només el 13,5% afirma que els redacten majoritàriament o sempre en català, mentre que el 81,2% informa que ho fa majoritàriament o sempre en castellà. Més concretament, el 7,7% ho fa sempre o gairebé sempre en català; el 5,7%, majoritàriament en català, tot i que a vegades en castellà; el 57,3% afirma que ho fa sempre o gairebé sempre en castellà, i el 23,9%, majoritàriament en castellà, tot i que alguna vegada els redacta en català.

Més interessants que els termes absoluts són les dades sobre l'ús de les llengües en els escrits presentats als jutjats i tribunals tenint en compte l'idioma d'ús habitual de l'advocat. El 97,1% dels advocats que afirmen ser castellanoparlants redacten els seus escrits majoritàriament o sempre en castellà. En canvi, només el 26,3% dels advocats catalanoparlants redacten majoritàriament o sempre els seus escrits en català, mentre que el 66,1% ho fa majoritàriament o sempre en castellà. La següent gràfica mostra de manera clara aquests resultats.

Font: Enquesta als professionals de l'advocacia de Catalunya sobre l'ús del català a la justícia.
Primers resultats (juliol 2022).

Respecte de les manifestacions orals en seu judicial, les dades són força similars. Un 78,2% dels advocats afirmen que utilitzen el castellà en les actuacions orals amb la justícia, mentre que un 11,6% usa majoritàriament o sempre el català. En aquest cas, el 9,2% indica que usa indistintament ambdues llengües. Quant als advocats que tenen com a llengua habitual el castellà, el 93,2% fa servir majoritàriament o sempre el castellà en les actuacions orals dels procediments judicials. En canvi, els advocats catalanoparlants no usen majoritàriament el català en les seves actuacions orals, sinó que el 65,9% d'aquests lletrats fan ús majoritàriament o sempre del castellà.

La principal conclusió que s'extreu de les dades anteriors és que la majoria d'advocats castellanoparlants redacten els documents que han de presentar als jutjats o tribunals o realitzen les seves manifestacions orals en la seva llengua materna, mentre que els advocats catalanoparlants majoritàriament també redacten i actuen oralment en castellà i no en la seva llengua materna, el català. Així doncs, s'evidencia que la tendència majoritària dels professionals de l'advocacia és a redactar en castellà els seus escrits i a actuar oralment també en castellà, independentment de la llengua d'ús habitual fora de l'àmbit laboral.

3.3 Llengua d'ús amb altres professionals de l'advocacia i amb els clients

L'enquesta analitzada també inclou informació sobre la llengua en què els advocats es relacionen amb els seus col·legues de professió i amb els clients. Respecte de la primera qüestió, un 44% es relaciona majoritàriament o sempre en català amb els altres advocats, un 31,7% ho fa indistintament en les dues llengües i un 23,4% es relaciona majoritàriament o sempre en castellà. Sembla que, en termes generals, és força diferent l'ús de llengües amb els jutjats i tribunals i amb els altres professionals de l'advocacia. L'enquesta mostra que les dades dels advocats col·legiats a l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona difereixen substancialment de la resta de col·legis de Catalunya. En la totalitat dels col·legis de Catalunya, llevat de l'ICAB, els advocats usen majoritàriament el català per a relacionar-se amb altres professionals de l'advocacia, mentre que els col·legiats de l'ICAB ho fan majoritàriament amb els dos idiomes indistintament.

Quant a l'idioma usat pels professionals de l'advocacia per a relacionar-se amb els seus clients, l'enquesta exposa que un 29,3% ho fa majoritàriament o sempre en català, un 22,8% es relaciona tant en català com en castellà, i un 44,3% ho fa majoritàriament o sempre en castellà. Respecte als advocats castellanoparlants, gairebé un 70% es relaciona en castellà amb els clients, i només un 7% ho fan majoritàriament o sempre en català. En canvi, respecte dels advocats catalanoparlants, aproximadament la meitat es relacionen majoritàriament o sempre en català amb els seus clients, un 19,8% ho fa tant en català com en castellà i un 21,1% es relaciona majoritàriament o sempre en castellà. Aquestes dades indiquen la tendència dels advocats catalanoparlants a canviar al castellà amb els seus clients amb molta més freqüència de la que es mostra en els advocats castellanoparlants respecte el canvi al català.

CONCLUSIONS

L'anàlisi desenvolupada al llarg d'aquest treball posa de manifest una realitat jurídica i sociolingüística complexa pel que fa a l'ús de les llengües oficials distintes del castellà -i, en concret, del català- en l'àmbit de l'Administració de justícia a Espanya. Per concloure aquest estudi, és pertinent formular algunes conclusions sobre els quatre capítols que l'integren.

1. En primer lloc, des del punt de vista del bloc de la constitucionalitat, el marc constitucional i estatutari permet i reconeix formalment l'oficialitat tant del castellà a tot l'Estat espanyol com de les llengües pròpies que els estatuts d'autonomia declarin oficials en el seu territori, però no defineix quines són les conseqüències de l'estatut de l'oficialitat d'una llengua. D'acord amb la jurisprudència constitucional i a la doctrina acadèmica, he defensat una proposta d'estatut d'oficialitat que comporta el dret d'ús (com a conseqüència directa de la mateixa declaració d'oficialitat), el dret d'elecció i la prohibició de discriminació per raó de la llengua emprada. Així mateix, respecte de les situacions de doble oficialitat o de cooficialitat, he establert que aquest règim es regeix pels principis de territorialitat i d'igualtat, malgrat que en alguns casos el TC els hagi desnaturalitzat.
2. La segona conclusió d'aquest estudi és l'incompliment de la normativa estatal en relació amb la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries. Tot i tractar-se d'un tractat vinculant per a Espanya, i malgrat les continuades recomanacions del Consell de Ministres del Consell d'Europa, el legislador estatal no ha reformat l'article 231 LOPJ i, per tant, no ha donat compliment a l'article 9.1.a.i, b.i i c.i de la Carta, fet que suposa una vulneració de la dimensió interna de les normes convencionals, entesa com l'obligació dels poders públics de donar compliment al seu contingut. A més, com he tingut ocasió d'explicar, considero que hi ha prou arguments per defensar que el dret d'ús d'una llengua, vinculat al dret a no patir discriminació per raó de llengua (article 14 CE), pot ser objecte del recurs interpretatiu que la Constitució introdueix a l'article 10.2 CE, això és que el dret d'ús d'una llengua oficial s'ha d'interpretar d'acord amb el bloc de la constitucionalitat i els tractats internacionals, en especial, la CELROM.
3. La tercera conclusió del present treball és la situació d'infravaloració dels estatuts d'autonomia dins del bloc de la constitucionalitat i la manca d'eficàcia per a determinar l'abast del règim de la cooficialitat (malgrat ser una competència

reconeguda per la STC 82/1986). A la pràctica, el TC ha considerat que la competència autonòmica sobre l'abast de l'estatut de cooficialitat es projecta només en la mera previsió d'un règim de capacitació lingüística del personal judicial amb la finalitat d'assegurar el dret d'opció lingüística, règim que correspon positivitzar en la llei de forma exclusiva i excloent a l'Estat (STC 31/2010). En conseqüència, aquesta interpretació ha manllevat als estatuts d'autonomia la capacitat d'incidir per força en matèries també delimitades per altres títols competencials reservats a l'Estat (STC 74/1989), neutralitzant-ne les previsions sobre règim lingüístic a l'Administració de justícia, i ha atribuït en exclusiva la competència a l'Estat.

4. En relació amb l'anterior, una altra conclusió interessant de l'estudi és que, tot i la interpretació restrictiva de la capacitat dels estatuts d'autonomia d'influir en la resta de normativa, del pronunciament del TC se'n deriva una variable important. Allò que el TC rebutja és que l'estatut sigui la norma amb competència per a regular el règim d'exigència de capacitació lingüística per a personal judicial i al servei de l'Administració de justícia, però no rebutja que aquest règim pugui ser establert per la LOPJ, és a dir, que la legislació orgànica sobre poder judicial reguli l'exigència de capacitació lingüística en les dues llengües oficials respecte de jutges, magistrats, fiscals, notaris, registradors i personal al servei de l'Administració de justícia. Per tant, res no impedeix que es pugui regular en l'àmbit estatal un règim de capacitació lingüístic que no ha existit fins el dia d'avui.
5. A tall de conclusió també he de destacar succintament les propostes de *lege ferenda* que he formulat en el capítol tercer. En relació amb el règim lingüístic del procediment judicial, la proposta de reforma de l'article 231 LOPJ permetria evitar la predisposició normativa a l'ús del castellà; donar compliment a l'article 9.1, apartats a.i, b.i i c.i, de la CELROM, alhora que es respecta el dret a no patir indefensió de la part que desconeix l'idioma oficial propi de la comunitat autònoma pel fet de no residir-hi, i respectar els drets lingüístics (especialment el dret d'ús) de les parts d'un procediment, sense que el desconeixement de la llengua per part del personal judicial o al servei de l'Administració de justícia en sigui un impediment. Respecte del règim de capacitació lingüística, la proposta formulada consisteix a reformar la LOPJ per substituir el sistema de meritació lingüística per un règim de capacitació lingüística, a través de l'exigència al personal judicial i al servei de l'Administració de justícia d'un nivell de coneixement adequat i suficient per a prestar serveis a Catalunya, adaptat a les funcions del lloc de treball i amb la possibilitat d'acreditar-lo

durant un període transitori de temps a partir de l'inici del desenvolupament de funcions en el territori amb llengua oficial pròpia.

6. Finalment, el capítol dedicat a l'anàlisi empírica revela un ús residual del català en els procediments judicials, tant en les actuacions processals de les parts com en la redacció de sentències, interlocutòries, decrets i altra documentació judicial. A més, destaca especialment l'elevat grau d'incompliment del dret a escollir la llengua en què les parts d'un procediment volen rebre la documentació derivada del procediment (reconegut als articles 33.2 EAC i 13 LPL) quan la llengua escollida és el català. Malgrat aquestes conclusions interessants, la principal conclusió del capítol quart, però, és la manca de dades oficials sobre la matèria, fet que impossibilita dur a terme una anàlisi acadèmica rigorosa a llarg termini. Urgeix implementar mecanismes per a recollir fefaentment dades sobre la llengua en què es condueixen els procediments, la llengua en què s'escriuen les demandes i les contestacions a aquestes i sobre el grau de coneixement de català per part del personal judicial i al servei de l'Administració de justícia a Catalunya. La manca d'eines efectives d'observació i seguiment de la situació real sobre usos lingüístics als jutjats i tribunals de Catalunya impedirà implementar amb precisió les millores normatives necessàries per a revertir la preocupant situació que constaten les dades en l'actualitat.

FONTS

BIBLIOGRAFIA

Albertí, E., Aja, E., Font, T., Padrós, X. i Tornos, J. (2002). *Manual de dret públic de Catalunya*. Institut d'Estudis Autònoms.

Cobrerros, E. (1989). *Régimen jurídico de la oficialidad del Euskara*. Instituto Vasco de Administración Pública.

Herrero de Minón, M., Argullol, E., Mirambell, A., Albertí, E., Ferret, J., Xiol, J. A., Agirreazkuenaga, I., Sainz de Robles, F. C., Parejo, L., Vernet, J., Carrillo, M., López Guerra, L., Puig, J. M., Puig Salellas, J. M., Milian, A., Ballbé, M., Pérez Tremps, P. i Guàrdia, J. D. (1999). *Estudis jurídics sobre la Llei de política lingüística*. Institut d'Estudis d'Autogovern i Editorial Marcial Pons.

Jou, L. (2012). Conceptes jurídics i pràctica política. Les conclusions de l'Àrea de llengua i dret del II Congrés Internacional de Llengua Catalana vint-i-cinc anys després. *Revista de Llengua i Dret*, 2012, pp. 53-73.

López Basaguren, A. (2007). Las lenguas oficiales entre Constitución y Comunidades Autónomas: ¿Desarrollo o transformación del modelo constitucional? *Revista Española de Derecho Constitucional*, 2007, pp. 83-112.

López Guerra, L., Pérez Tremps, P., Espín, E., García Morillo, J., Satrústegui, M. (2018). *Derecho Constitucional. Vol. I. El ordenamiento constitucional. Derechos y deberes de los ciudadanos*. Tirant Lo Blanch.

Milian, A. (1983). Les llengües espanyoles diferents de la llengua castellana als estatuts d'autonomia. *Revista de llengua i dret*, 1983, (1), pp. 79-88.

Milian, A. (2010). El règim de les llengües oficials. Comentari a la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny. *Revista catalana de dret públic, Núm. Especial Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional, sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006*, 2010, pp. 131-138.

Pla, A. M. (2006). La llengua al nou Estatut d'Autonomia de Catalunya. *Revista d'estudis autonòmics i federals*, 2006, (3), pp. 259-294.

Pla, A. M. (2017). Reptes de la reforma estatutària en matèria lingüística: una revisió crítica de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny. A *Reptes del dret lingüístic català: reflexions per a un debat crític* (pp. 47-80). Institut d'Estudis de l'Autogovern.

Pla, A. M. (2021). *En defensa del model lingüístic de l'escola a Catalunya: Reflexions per a un debat crític des del dret constitucional*. Institut d'Estudis de l'Autogovern.

Pizzorusso, A. (1986). Libertad de lengua y derechos lingüísticos: un estudio comparado. *Revista Vasca de Administración Pública. Herri-Ardularitzako Euskal Aldizkaria*, 1986, (16), pp. 13-28.

Pons, E. (2010). La llengua en la Sentència de 28 de juny. *Revista Catalana de Dret Públic*, 2010, pp. 149-153.

Puig Salellas, J. M. (1983). La doble oficialitat lingüística com a problema jurídic. *Revista de Llengua i dret*, 1983, (1), pp. 53-78.

Ridao, J. (2018). La llengua catalana al Principat després de 40 anys d'autonomia política. Un balanç des de la perspectiva jurídica. *Revista de Llengua i Dret*, 2018, núm. 70, pp. 31-51.

Saiz Arnaiz, A. (2009). La interpretación de los derechos fundamentales y los tratados internacionales sobre derechos humanos. A *Comentarios a la Constitución Española* (pp. 193-209). Casas Baamonde, M. E. y Rodríguez-Piñero, M. Editorial Wolters Kluwer.

Vernet, J. (coord.), Pons E., Pou, A., Solé R., Pla, A. M. (2003). *Dret Lingüístic*. Cossetània Edicions.

Vernet, J. (2017). El marc constitucional i estatutari del plurilingüisme. A *Reptes del dret lingüístic català: reflexions per a un debat crític* (pp. 13-46). Institut d'Estudis de l'Autogovern.

NORMATIVA

Constitució espanyola. BOE núm. 311, de 29/12/1978.

Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, de 25 de juny de 1992. (Instrumento de ratificación de la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias, hecha en Estrasburgo el 5 de noviembre de 1992. BOE núm. 222, de 15 de septiembre de 2001).

Estatut d'autonomia de Catalunya de 1932. Gaceta de Madrid núm. 265, de 21/09/1932

Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979. BOE núm. 306, de 22/12/1979.

Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006. BOE núm. 172, de 20/07/2006

Estatut interior de Catalunya de 1933. Gaceta de Madrid núm. 15, de 15/01/1933

Llei Orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional. BOE núm. 239, de 05/10/1979.

Llei 50/1981, de 30 de desembre, per la qual s'aprova l'Estatut orgànic del Ministeri fiscal. BOE núm. 11, de 13/01/1982.

Llei Orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial. BOE núm. 157, de 02/07/1985.

Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística. DOGC núm. 322, 22/04/1983

Llei 1/1998 de 7 de gener de política lingüística. DOGC núm. 2553, 09/01/1998.

Reglament d'ingrés, provisió de llocs de treball i promoció professional del personal funcionari al servei de l'administració de justícia, aprovat pel Reial decret 1451/2005, de 7 de desembre. BOE núm. 309, de 27/12/2005.

Reglament orgànic del cos de secretaris judicials, aprovat pel Reial decret 1608/2005, de 30 de desembre. BOE núm. 17, de 20/01/2006.

Reglament del Ministeri fiscal, aprovat per Reial Decret 305/2022, de 3 de maig. BOE núm. 106, de 04/05/2022.

JURISPRUDÈNCIA

STC 128/2016, de 7 de juliol. BOE núm. 192, de 10/08/2016.

STC 31/2010, de 28 de juny. BOE núm. 172, de 16/07/2010

STC 236/2007, de 7 de novembre. BOE núm. 295, de 10/12/2007.

STC 87/1997, de 24 d'abril. BOE núm. 121, de 21/05/1997.

STC 113/1995, de 6 de juliol. BOE núm. 184, de 03/08/1995.

STC 337/1994, de 23 de desembre. BOE núm. 19, de 23/01/1995.

STC 46/1991, de 28 de febrer. BOE núm. 74, de 27/03/1991.

STC 56/1990, de 29 de març. BOE núm. 107, de 4/05/1990

STC 74/1989, de 24 d'abril. BOE núm. 121, de 22/05/1989.

STC 123/1988, de 23 de juny. BOE núm. 166, de 12/11/1988.

STC 161/1987, de 27 d'octubre. BOE núm. 271, de 12/11/1987.

STC 160/1987, de 27 d'octubre. BOE núm. 271, de 12/11/1987.

STC 84/1987, de 29 de maig. BOE núm. 151, de 25/06/1987.

STC 84/1986, de 26 de juny. BOE núm. 159, de 04/07/1986.

STC 82/1986, de 26 de juny. BOE núm. 159, de 04/07/1986.

STC 100/1984, de 8 de novembre. BOE núm. 285, de 28/11/1984.

STC 15/1982, de 23 d'abril. BOE núm. 118, de 18/05/1982.

DICTÀMENS D'ÒRGANS CONSULTIUS

Dictamen del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya núm. 35, de 21 de desembre de 1982. BOPC núm. 112, de 17/01/1983.

Dictamen del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya núm. 269, d'1 de setembre de 2005. BOPC núm. 217, de 06/09/2005.

ALTRA DOCUMENTACIÓ

Consell d'Europa (2019). CM/RecChL(2019)7 - Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. <https://search.coe.int/cm?i=0900001680993e63>

Consell d'Europa (2019). CM(2019)125 - *European Charter for Regional or Minority Languages - a. Fifth report of the Committee of Experts in respect of Spain.* <https://search.coe.int/cm?i=090000168096fa01>

Consell d'Europa (2016). CM/RecChL(2016)1 - Recommendation on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. <https://search.coe.int/cm?i=09000016805c1bea>

Consell d'Europa (2016). *European Charter for Regional or Minority Languages - a. 4th Report of the Committee of Experts on the application of the Charter in Spain.* <https://rm.coe.int/16806f0658>

Consell d'Europa (2012). CM/RecChL(2012)6 - Recommendation of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. <https://search.coe.int/cm?i=09000016805c9c11>

Consell d'Europa (2011). *European Charter for Regional or Minority Languages. Report of the Committee of Experts on the application of the Charter in Spain.* <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba6b>

Consell d'Europa (2008). CM/RecChL(2008)5 - Recommendation of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. <https://search.coe.int/cm?i=09000016805d20de>

Consell d'Europa (2008). *European Charter for Regional or Minority Languages*. Report of the Committee of Experts on the application of the Charter in Spain. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba68>

Consell d'Europa (2005). RecChL(2005)3 - Recommendation of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. <https://search.coe.int/cm?i=09000016805d98c6>

Consell d'Europa (2005). *European Charter for Regional or Minority Languages*. Report of the Committee of Experts on the application of the Charter in Spain. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba65>

Departament de Justícia, Drets i Memòria. Generalitat de Catalunya. (2024). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2023*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/1447>

Departament de Justícia, Drets i Memòria. Generalitat de Catalunya. (2023). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2022*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/819>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2022). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2021*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/811>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2021). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2020*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/812>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2020). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2019*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/813>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2019). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2018*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/814>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2018). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2017*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/815>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2017). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2016*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/816>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2016). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2015*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/817>

Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. (2015). *Serveis Lingüístics de l'Àmbit Judicial. Indicadors de 2014*. <https://hdl.handle.net/20.500.14226/818>

Institut d'Estudis de l'Autogovern (2024). Anàlisi sobre el marge de què disposa la Generalitat de Catalunya per a desplegar les competències estatutàries en l'àmbit de l'administració de l'Administració de justícia. [IEA] Informe 2/2024. https://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/desenvolupament_autogovern/iea/publicacions/14_IEA-Informes/informes_arxius-i-vincles/IEAInforme-2-2024_AACC-.pdf